# TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU TUTANAK DERGİSİ

## 1'inci Toplantı
## 25 Ekim 2023 Çarşamba

*(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)*

## İ Ç İ N D E K İ L E R

**Sayfa**

**I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR** **3**

**II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI** **5,7**

*1.- Komisyon Başkanı Burhan Kayatürk'ün, Komisyon gündemine ve tüm Komisyon üyelerine "Hoş geldiniz." dediğine ilişkin açıklaması* *5*

*2.- Komisyon Başkanı Burhan Kayatürk'ün, Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun 28'inci Yasama Döneminde yeni İç Tüzük yapılması çalışmalarına, ülke ve dünya meselelerinin çözümüne katkı sunması gerektiğine ilişkin açıklaması* *7:8*

*3.- Komisyon Başkanı Burhan Kayatürk'ün, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerine ve Filistin meselesine ilişkin açıklaması* *8:10*

**III.- SEÇİMLER** **6**

*1.- Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kâtip Üye seçimi* *6:7*

**IV.- SUNUMLAR** **10**

*1.- Dışişleri Bakan Yardımcısı Mehmet Kemal Bozay'ın, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri ve Filistin meselesi hakkında sunumu* *10:39*

**AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU**

**1'inci Toplantı**

**25 Ekim 2023 Çarşamba**

## I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu saat 15.13'te açıldı.

Komisyon Başkanı Burhan Kayatürk,

Komisyon gündemine ve tüm Komisyon üyelerine "Hoş geldiniz." dediğine,

Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun 28'inci Yasama Döneminde yeni İç Tüzük yapılması çalışmalarına, ülke ve dünya meselelerinin çözümüne katkı sunması gerektiğine,

Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerine ve Filistin meselesine,

İlişkin açıklama yaptı.

Komisyon Başkanlık Divanında boş bulunan Kâtip Üyelik için seçim yapıldı. Kâtip Üyeliğe Şırnak Milletvekili Ayşegül Doğan Dağlı seçildi.

Dışişleri Bakan Yardımcısı Mehmet Kemal Bozay tarafından, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri ve Filistin meselesi hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, saat 18.03'te toplantıya son verildi.

**25 Ekim 2023 Çarşamba**

**BİRİNCİ OTURUM**

**Açılma Saati: 15.13**

**BAŞKAN: Burhan KAYATÜRK (Van)**

**BAŞKAN VEKİLİ: Ali Fazıl KASAP (Kütahya)**

**BAŞKAN VEKİLİ: Meryem GÖKA (Konya)**

**SÖZCÜ: Zuhal KARAKOÇ DORA (Kahramanmaraş)**

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Toplantı yeter sayımız vardır, toplantıyı açıyorum.

## II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

*1.- Komisyon Başkanı Burhan Kayatürk'ün, Komisyon gündemine ve tüm Komisyon üyelerine "Hoş geldiniz." dediğine ilişkin açıklaması*

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, değerli misafirler, kıymetli basın mensupları; AB Uyum Komisyonu olarak bugün yapacağımız toplantı iki kısımdan meydana gelecek. İlk kısmında bir üye seçimi yapacağız, bir kâtip üye seçimi yapacağız; peşinden, Dışişleri Bakanlığından Bakan Yardımcımız, Genel Müdürlerimiz ve ekibi beraber Türkiye-Avrupa Birliği süreci noktasında ve Filistin meselesi noktasında bilgi vereceklerdir. Dolayısıyla, öncelikle hepinizi saygı ve hürmetle selamlıyorum, hoş geldiniz diyorum.

Bu ilk bölümde seçimlere geçeceğiz, peşinden bilgilendirmeler hem Dışişleri Bakan Yardımcısı hem de ekibi tarafından yapılacak. Dolayısıyla biz bu seçim süreci başlamadan önce basın mensubu arkadaşlarımıza teşekkür edeceğiz, daha sonra ihtiyaç hissedildiğinde zaten bilgilendirme yapılacak. Yani o nedenle hepinize çok teşekkür ediyorum. Bu toplantımızın hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Sayın milletvekilleri, bugün ilk toplantımızı yapmış oluyoruz.

Bu arada, üyelerimiz burada; aynı zamanda İstanbul Milletvekilimiz Sayın Evrim Rızvanoğlu da bu şekilde katılmış oldu.

Bütün üyelerimize ve sayın milletvekilimize hoş geldiniz diyorum.

Yasama döneminin hemen başlarında bir araya gelerek hem birbirimizi daha yakından tanıma fırsatı elde etmek hem de Komisyonumuza 28'inci Dönemde yol haritası çizilmesinin planlanması noktasında görüşlerinizden istifade etmek arzusuyla bu toplantıyı gerçekleştiriyoruz. Bu fırsattan istifade ederek Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin son durumu ve güncel dış politika olayları hakkında Komisyonumuzu bilgilendirmek üzere Dışişleri Bakanlığımızdan Dışişleri Bakan Yardımcısı ve AB Başkanı Sayın Mehmet Kemal Bozay'ı ve Dışişleri Bakanlığı yetkililerini toplantımıza davet ettik.

Değerli üyelerimiz, malumunuz olduğu üzere milletvekili seçimlerinin sonrasında oluşturulan Komisyonumuz üyeliklerinde çekilmeler olup yerlerine yeni üye arkadaşlarımız seçilirken diğer taraftan Komisyonumuz kâtip üyeliğinden de çekilme olmuştur. Bu vesileyle Komisyonumuza yeni gelen arkadaşlarımıza hayırlı olsun dileklerimizi sunuyoruz.

Neticede bugün Komisyonumuza kâtip üye seçimi de toplantı gündemimizde bulunmakta.

## III.- SEÇİMLER

*1.- Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kâtip Üye seçimi*

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Değerli üyelerimiz, bildiğiniz üzere 4847 sayılı Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu'nun 2'nci maddesi "Komisyon, siyasi parti gruplarının yüzde oranlarına göre bir başkan, iki başkanvekili, bir sözcü ve bir katip seçer." diyerek Komisyonumuzun Başkanlık Divanının 5 kişiden oluşacağını ve bu görevlerin dağılımında siyasi parti gruplarının yüzde oranlarının dikkate alınacağını hükme bağlamıştır. Bu oranlara göre Adalet ve Kalkınma Partisine düşen 2 üye, Cumhuriyet Halk Partisi, Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisine düşen 1'er üye için önceki toplantımızda seçim yapmıştık. Ne var ki o zamanki adıyla Yeşiller ve Sol Gelecek Partisinden kâtip seçilen üyenin Komisyonumuzdan çekilmesiyle bu gruba düşen kâtip üyelik hâlen boş bulunmaktadır.

Değerli üyelerimiz, mevzuat gereğince seçimi gizli oyla yapacağız. Yine, mevzuat ve teamül gereğince kâtip üyeliğin Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisinden olma gerekliliğinin olduğunu hatırlatmak isterim.

Şimdi, bu esaslar çerçevesinde seçimin nasıl yapılacağı hususunda kısaca bilgi vermek istiyorum. Önce, burada hazır bulunan Komisyonumuzun en genç 2 üyesini Tasnif Komisyonu olarak görevlendireceğiz. Burada Sayın Selman Özboyacı ve Sayın Mesut Bozatlı Milletvekillerimiz bu şekilde seçilmiş olacaklar. Komisyon görevlileri sizlere mühürlü oy pusularını ve zarfları dağıtacaklardır. Daha sonra kâtip üye adaylarını belirleyeceğiz. Üyelerimiz kendilerini veya diğer Komisyon üyelerini bu görevler için aday gösterebileceklerdir. Sonra da dağıtılan oy pusulalarında bu görev için istenilen adayın adı görevin karşısında yazılarak pusula zarfa konulacak ve Komisyonumuzun görevlileri tarafından toplanacaktır. Tasnif Komisyonumuz oyları tasnif edecek ve adayların aldıkları oylar bir tutanak hâlinde Komisyon Başkanlığına iletilecektir. Ben de Komisyon Başkanı olarak sonucu sizlere ilan edeceğim ve Komisyonun bu kararını Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bir yazıyla ileteceğim.

Şimdi, adayı belirleyeceğiz. Komisyonumuza ulaşan bir dilekçe var, okuyorum:

"Avrupa Birliği Uyum Komisyonuna

Komisyon kâtipliğine Şırnak Milletvekili Sayın Ayşegül Doğan Dağlı'nın adaylık tercihi verilmiştir.

Gereğini saygılarımızla arz ederiz.

Osman Cengiz Çandar

Diyarbakır"

Değerli üyelerimiz, şimdi seçim işlemine başlıyoruz.

(Oylar toplandı)

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Tasnife geçiyoruz.

(Oyların ayrımı yapıldı)

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Değerli milletvekilleri, oy kullanan sayın milletvekillerimize, aynı zamanda Tasnif Komisyonuna çok teşekkür ediyorum.

Burada bize Tasnif Komisyonunun gönderdiği notu okuyorum:

“Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Başkanlığına

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu kâtip seçimi için 25/10/2023 Çarşamba günü saat 15.00’te toplanmış ve kullanılan 22 adet oy pusulasının tasnifi sonucu aşağıda adı ve soyadı yazılı üye karşısında gösterilen oyu almıştır.

Saygılarımızla.

Kâtip Üye: Ayşegül Doğan DağlıŞırnak Milletvekili: 19 oy

Boş: 3 oy

Tasnif Komisyonu

Selman Özboyacı Mesut Bozatlı

Konya Gaziantep”

Kâtip üyeliğe Ayşegül Doğan Dağlı seçilmiştir.

Hayırlı olsun, tebrik ediyorum Sayın Milletvekilim.

AYŞEGÜL DOĞAN DAĞLI (Şırnak) – Teşekkürler, sağ olun.

## II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

*2.- Komisyon Başkanı Burhan Kayatürk’ün, Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun 28’inci Yasama Döneminde yeni İç Tüzük yapılması çalışmalarına, ülke ve dünya meselelerinin çözümüne katkı sunması gerektiğine ilişkin açıklaması*

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Sayın milletvekilleri, biraz sonra Bakan Yardımcımız, Dışişleri Bakanlığından gelen arkadaşlarımız bize mevcut süreçler noktasında bilgi vereceklerdir ancak benim onlar gelmeden sizlerle paylaşmak istediğim birkaç nokta var. Bu dönem Avrupa Birliği Uyum Komisyonunu daha aktif bir komisyon hâline getirme gibi bir niyetimi sizlerle paylaşmak ve sizlerin de desteklerini almak istiyorum. Belki ilk yapacağımız şey İç Tüzük yapılmasına katkı sunmak. Buradaki sayın milletvekillerimizin çoğunun hem Avrupa Birliği Parlamentosu hem Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi tecrübesi var. Ben de daha önceki dönemlerde iki dönem Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamentosunda, aynı zamanda Avrupa Birliği Uyum Komisyonunda çalıştım. Bir dönem Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesinde çalıştım, Türkiye’yi temsil ettik, bir dönem de Asya Parlamenter Asamblesinin başında bulundum. Dolayısıyla benim, özellikle Türkiye Büyük Millet Meclisinde bu çalışma saatleriyle alakalı, çalışma usulüyle alakalı çok ciddi itirazlarım var. Eminim, burada sayın milletvekillerimizin de benzer endişeleri, şikâyetleri, sıkıntıları var. Yani şu kadarını söyleyebilirim ki Avrupa Birliği Parlamentosunda ve Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesinde -biliyorsunuz Strazburg’da ikisini bir tünelle birbirine bağlamışlardır- muazzam çalışmalar yapılmakta; ifade özgürlüğünün önünde en ufak bir engel yok, milletvekilleri istediği kadar konuşabiliyor, istediği şekilde konuşabiliyor ama aynı zamanda çok verimli bir çalışmanın da yapıldığını görüyoruz. Şunu söylemekte beis görmüyorum, Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesinde veya Avrupa Birliği Parlamentosunda, orada, bizim beş günde yaptığımız işin zaman zaman Türkiye Büyük Millet Meclisinde beş ayda yapılmadığını, neredeyse bu kadar büyük bir hız farkının olduğunu da görmekteyiz. Dolayısıyla madem bizim Türkiye Büyük Millet Meclisinde, bu Gazi Mecliste böyle bir çalışma yapılmaktadır, İç Tüzük çalışması yapılmaktadır, bizim çok ciddi bir katkı sunmamız gerektiğine inanıyorum. Bizim böyle bir tecrübemiz var, böyle bir katkı sunma şansımız var. Bunu sizlerle zaman zaman toplantılar yaparak gerekirse buradaki toplantı tutanaklarını, toplantıdan çıkan neticeleri de Türkiye Büyük Millet Meclisi yönetimiyle, Başkanıyla, Genel Sekreteriyle ve Tüzük hazırlayan bir ekip varsa -partilerimizden meydana gelen bir ekip- onlarla da paylaşmak gerektiğine inanıyorum.

İkincisi, yine Avrupa Birliği Uyum Komisyonu olarak bizim, sadece Türkiye'deki meseleleri değil… Türkiye'deki meseleler tabii çokça tartışılmalı ama bugün dünyada, Avrupa Birliğinde, Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesinde, birçok birlikte, birçok parlamentoda dünyayı ilgilendiren konular konuşulmakta. Dünyayı ilgilendiren konular dünyanın bir noktasında meydana gelmekte; 8 bin, 10 bin kilometre ötede bu meseleler konuşulmakta ve dünyada gündem oluşturmaktadır. Bizim de artık 100'üncü yılını yaşayacağımız bir cumhuriyetin, ondan önceki önemli bir imparatorluğun bakiyesi olarak söyleyecek sözümüzün ve dünyada gündem oluşturacak söylemlerimizin olması gerektiğine inanıyoruz. Dolayısıyla bu platformu ben sonuna kadar değerli arkadaşlarımıza, milletvekillerimize bu konularda açmak istiyorum, bu tartışmalara davet ediyorum ve bizim hem ülkemizin meselelerine hem dünyanın meselelerine katkı sunmamız noktasında sizin desteklerinizi istiyorum. Bunları söylemek istedim.

Şimdi, biraz sonra, Bakan Yardımcımız gelip konuştuktan sonra belki hem bu konularla alakalı görüşlerimizi paylaşırız, soru-cevap olur. Eğer müsaade ederseniz şimdi de ben Bakan Yardımcımızı ve ekibini davet etmek istiyorum.

Evet, Sayın Bakanım, hoş geldiniz.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Hoş bulduk, saygılar.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Evet, Değerli Bakanım, tekrar hoş geldiniz.

*3.- Komisyon Başkanı Burhan Kayatürk'ün, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerine ve Filistin meselesine ilişkin açıklaması*

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Bakan Yardımcısı, AB Başkanı Sayın Mehmet Kemal Bozay'a sözü vermeden önce Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileriyle ilgili olarak kısaca bazı hususlara değinmek istiyorum.

Hepinizin malumu olduğu üzere, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri bir süredir inişli çıkışlı ve çoğu zaman da geriye doğru giden bir seyir izlemektedir. Avrupa Birliği tarafı Türkiye'nin 14 Nisan 1987 tarihindeki üyelik başvurusuna ancak on iki yıl sonra yani 10-11 Aralık 1999 yılında Helsinki Zirvesi'nde olumlu cevap vermiş ve Türkiye'yi aday ülke ilan etmiş, bu sefer de üyelik müzakerelerine başlamak için altı yıl daha geçirip ancak 3 Ekim 2005 tarihinde üyelik müzakerelerine başlamıştır. İşte bu üyelik müzakerelerinin başlamasından bugüne kadar geçen on beş yılı aşkın süre içinde ise 35 fasıldan 16 tanesi müzakerelere açılmış ve bunlardan sadece 1'i yani 25'inci fasıl, Bilim ve Teknoloji geçici olarak kapatılmıştır. Diğer fasıllar ise hiç açılmamıştır.

Diğer taraftan, Türkiye'nin tam üyelik başvurusu yaptığında 12 üyesi olan Avrupa Birliği geçen otuz altı sene sonra bugün 27 üyeli bir yapıya dönüşmüştür, İngiltere'nin çıkmasıyla. Türkiye genişlemesini hâlâ gerçekleştirmeyen AB, üye bakımından 2 mislinden fazla genişlemiştir. Üstelik yeni üyelerin çoğunun ekonomik, sosyal ve siyasi seviyesi Türkiye'nin gerisindedir. Peki, bu neden böyledir? Öncelikle şunu söylemeliyim ki bizim ülke olarak zaman zaman gerek Kopenhag Kriterlerini gerekse Maastricht Kriterlerini karşılamaya çalışma konusunda eksiklerimizin olduğu dönemler olmuştur ancak buna karşılık 2004-2007 döneminde olduğu gibi çok yoğun reformlarla çok hızlı hareket ettiğimiz ve geçmişte yaşanan açığı kapattığımız gibi ülkemizi ileriye taşıdığımız dönemler de olmuştur. Bununla birlikte, Türkiye olarak bu otuz altı yılın hiçbir döneminde AB üyeliğini stratejik hedef olarak görme ve bunu bir devlet politikası olarak benimseme anlayışından vazgeçmedik. Buna karşılık, AB tarafı, bize karşı yükümlülüklerini yerine getirme konusunda hiç de tutarlı ve kararlı olmamıştır. AB'nin bazı önde gelen ülkeleri Türkiye'yi AB içinde birlikte yaşayacağı bir partner olarak görmek yerine, AB evinin kapısında ya da bekleme odasında bekletip oyalayacağı, bu süreç içinde

üyelik vaadiyle tavizler koparacağı bir ülke olarak görmüştür. Nitekim, sanki 1981'de üye yaptıkları Yunanistan'ın engellemeleri yetmiyormuş gibi, hem Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kuran 1960 Londra ve Zürih Anlaşmalarına hem de AB'nin kendi genişleme prensibine aykırı olarak 2004 yılında "bütün adanın temsilcisi" sıfatıyla Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni Türkiye'yle müzakerelere başlamadan hemen önce AB üyesi yapmış ve Türkiye'nin AB'yle ilişkilerini tamamen zehirleyecek bir yola girmişlerdir.

Bildiğiniz gibi, Londra ve Zürih Anlaşmaları Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Türkiye'nin ve Yunanistan'ın birlikte üye olmadığı uluslararası örgütlere üye olmayacağı hükmünü haiz iken -çünkü her 2 ülke de garantör ülke olarak- AB'nin genişleme prensiplerinden biri de sınır sorunları olan ülkelerin bu sorunları gidermeden AB üyesi olamayacağını öngörmekteydi. Burada şunu da ifade etmeliyim ki Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin 1994 yılındaki AB'ye üyelik başvurusunu AB tarafının ısrarlı baskılarına direnmeyerek gümrük birliğine girme karşılığında veto etmeyen dönemin Türk Hükûmetinin de yanlış bir değerlendirme yapmış olduğu gerçeğini kabul etmekteyiz. Dönemin Birleşik Krallık Dışişleri Bakanı Jack Straw bugünlerde "Kıbrıs'ı AB'ye almakla hata ettik." diyorsa da AB bunu, bu yanlışı yapmış ve Türkiye-AB ilişkilerinin gelişmesine ve tam üyelikle sonuçlanmasına engel olmuştur. Nitekim, 35 fasıldan açılmayan ve AB tarafından bloke edilen bütün fasılların Türkiye'nin Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni tanımamasıyla doğrudan ilgisi maalesef var.

Diğer taraftan, bugün Doğu Akdeniz'de yaşanan krizin ve bu krizin Türkiye-AB ilişkilerine olumsuz yansımasının temel nedeni de yine Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin 2007 yılında Mısır ve Lübnan'la Doğu Akdeniz'de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ve Türkiye'nin haklarını göz ardı ederek petrol arama anlaşmaları yapmasıdır. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi AB üyesi olarak kabul edildiği için AB de kendisini Doğu Akdeniz sorununun bir tarafı olarak görmekte ve üye dayanışması politikasını gerekçe göstererek Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin haksız politikasına ve tavizlerine destek vermekte, Türkiye'yi ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni karşısına almaktadır. Burada da makuliyet sınırlarını aşarak Doğu Akdeniz'deki Türk kıta sahanlığı ve deniz yetki alanlarında araştırma yapan Türk gemilerinin yetkililerine karşı tedbir almaya ve Türkiye'ye ambargo koyma tehditlerine kadar işi götürmektedir. Neyse ki mülteci akınından korktukları için şimdilik buna cesaret edememektedirler.

Bunun yanı sıra, AB içinde bir taraftan -eski engel- Yunanistan Ege sorunları ve Türkiye-Libya anlaşmalarını bahane ederek yeniden sahneye çıkmış, diğer taraftan, Fransa Libya'da desteklediği darbeci Hafter'in meşru yönetimi devirme teşebbüsünün başarısız kalmasından dolayı Türkiye'yi suçlayarak her platformda olduğu gibi AB platformunda da doğrudan Türkiye'yi hedef almaya devam etmektedir. AB içerisindeki söz konusu çevrelerin Türkiye karşıtı bu faaliyetlerini 15 Temmuz 2016 FETÖ darbe girişiminin başarısız olmasından sonra yoğunlaştırmış olmaları da dikkat çekicidir. Türkiye-AB ilişkilerinin hiç de arzu etmediğimiz bu kötü seviyeden kurtulmasının yolunun, AB'nin sadece birkaç üyesinin çıkarları yönünde kendisini bağlayarak Türkiye'yi ötekileştirmesinin yerine, kurucu anlaşmalarında da belirttiği gibi, Birlik içinde ortak Avrupa değerlerini hâkim kılmayı hedef alan bir bakış açısı içinde bütün AB üyesi ülkelerin ortak çıkarlarına yönelmesinden ve bu kapsama Türkiye'yi de almasından geçtiği aşikârdır.

Sayın üyeler, değerli misafirler; Filistin meselesine ilişkin görüşlerimi de kısaca sizlerle paylaşmak istiyorum. Gazze'de bir insanlık dramı yaşanmaktadır. Ne hazindir ki Batı buna seyirci kalmakta ve Batılı ülkelerin yöneticileri teker teker İsrail'i ziyaret ederek, İsrail'i cesaretlendirerek İsrail vahşetini meşrulaştırmaya çalışmaktadır. 2 milyonun üzerindeki Gazze halkı günlerdir ayrım gözetilmeden bombalanmakta ve topluca elektrikten, sudan ve gıdadan mahrum bırakılmaktadır. Gazze halkının maruz kaldığı bu muamele ve son derece sınırlı bir alanda göçe zorlanması hem uluslararası hukukun açık bir ihlali hem de insanlıkta da yeri olmayan vahşettir. İsrail'in bu vahim hatadan derhâl geri dönmesi,

Gazze'de sivil halka yönelik acımasız ve topyekûn eylemlerine hemen son vermesi beklentimizdir. Bölgesel sorunların merkezinde yer alan ve bu sorunun temelinde bulunan Arap-İsrail ve İsrail-Filistin ihtilafları ivedilikle çözülmelidir. Orta Doğu'da akan kan bu bölgeyle yakın kültürel ve tarihî ilişkileri olan milletimizi derinden üzmekte ve endişeye sevk etmektedir. Din ve ırk ayrımı yapmaksızın, kime ait olursa olsun dökülen kanın ve gözyaşının acilen durdurulmasını sağlayacak tek yolun kalıcı bir barıştan geçtiğine inanmaktayım.

Bu çerçevede, Türkiye, barışın tesisine yönelik çabaları desteklemeye devam etmektedir. Ukrayna-Rusya arasındaki savaşın bir kez daha ispatladığı gibi, Türkiye, bölgesindeki ihtilaflara çözüm için katkısı aranan, görüşüne ve ara buluculuğuna başvurulan bir ülkedir. Bugün, Türkiye, demokratik gelişmişliği, ekonomik kalkınması ve askerî gücüyle bölgesel barış ve istikrarın teminatıdır. Orta Doğu bölgesinde 1967 sınırları temelinde iki devletli çözüme dayanan kalıcı ve kapsamlı bir barışın kurulması ve bu coğrafyanın bir istikrar ve refah bölgesine dönüşmesi ortak arzu ve amacımız olmalıdır. Bu, tüm bölge ülkelerinin güvenliği için de temel ve öncelikli bir ihtiyaçtır. Filistin sorununun çözümüne katkı sağlamak amacıyla yürütülen yoğun diplomatik çabalara paralel olarak Filistin halkına yönelik yardım faaliyetlerimiz artararak devam etmektedir. Umut ederim ki Türkiye'nin insani yardımları kardeş Filistin halkının ihtiyacını bir nebze de olsa hafifletecektir.

Bu noktada sözlerime son verirken hepinizi saygı ve hürmetle selamlıyor ve sözü Dışişleri Bakan Yardımcımız Sayın Bozay'a bırakıyorum.

## IV.- SUNUMLAR

*1.- Dışişleri Bakan Yardımcısı Mehmet Kemal Bozay'ın, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri ve Filistin meselesi hakkında sunumu*

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Sayın Başkanım, sayın vekillerim, Türkiye Büyük Millet Meclisi AB Uyum Komisyonunun değerli üyeleri, değerli katılımcılar; öncelikle bu toplantı vesilesiyle sizlerle bir araya gelmekten onur duyduğumu ifade etmek isterim.

Cumhuriyetimizin 100'üncü yıl dönümünde AB'yle ilişkilerimizin hukuki temelini oluşturan Ankara Anlaşması'nın da 60'ıncı yılını idrak ediyoruz. Sizin de buyurduğunuz üzere Ankara Anlaşması'nın imzalanmasından bu yana geçen süre zarfında AB'yle ilişkilerimiz her dönem inişli çıkışlı bir seyir izlemiş, bazen cesur adımlar atılmış, bazen de önemli fırsatlar kaçmıştır. Aslında belki eksik bir katılımla geldim ama bunu sizlere temin edeceğim. Rahmetli eski Cumhurbaşkanımız Sayın Turgut Özal'ın müthiş bir beyanatı vardır bu konuda; bu olacakları görmüş ve bunun bu şekilde devam edeceğini, inişli çıkışlı olacağını, bu inişte çıkışta hiçbir zaman yılmadan yolumuza devam etmemiz gerektiğini belirten güzel bir konuşması var, ben size onu temin edip yollayacağım. Bu konuşma tabii çok önceden yapılmış ama AB'yle ilişkilerimizde şu anda "zamansallık" denilen tarihî ve felsefi bir kavram, siyasi kavram üzerinden gidiyoruz.

Nedir bu zamansallık? AB-Türkiye ilişkilerinden örnek vermek gerekirse; 2005'te herkes "yes" "si" "oui" diye tabelaları kaldırırken 2015-2016 zamansallığında herkes bize karşı bir tutum aldı, 2019'da çok daha ciddi krizler yaşadık. Sayın Başkanım, sizin de söylediğiniz üzere bizim gemilerimiz, donanmamız AB'nin gemileriyle, AB üyesi gemilerle karşı karşıya geldi; çok ciddi sıkıntılar yaşadık. Bu zamansallıkta 2005'te böyle bir yaklaşım varken 2019'da böyle oldu. 1996'da Gümrük Birliği imzalandığı için, yürürlüğe girdiği için "Biz bittik; onlar ortak, biz pazar." diye bir yaklaşım içinde gidiliyorken o dönemki kayıtlara baktığımızda, o sırada gümrük birliğine en fazla itiraz eden şirketlerimizin şu anda dünya devi olduğunu ve bunun da şu anda modernizasyonunu istediğimiz gümrük birliğine gitmemizin sayesinde olduğunu; bugün yine sizin işaret ettiğiniz üzere Avrupa Birliği üyesi olmalarına rağmen bizden fersah fersah geride olan Avrupa ülkelerine fark atmamızın

da yine bunun sayesinde olduğunu, gümrük birliğinin de Avrupa Birliğiyle üyelik müzakerelerimizde tam üyelik için bir aşama olduğunu sizlere teyiden hatırlatmak isterim. Bu zamansallıkta şu andaki bütün çabamız, 2005'teki yaklaşım 2019'da, bugün 2023'te farklıyken bunu kimsenin 2030 için rehin almaması yönündedir.

Bu zamansallık içinde devran dönerken bizim çıkarımız neredeyse, çok taraflı diplomasimiz üzerinden AB'yle de ilişkilerimizi yürütme irademiz mevcuttur. Bu iradenin mevcudiyeti, en üst seviyede Sayın Cumhurbaşkanımızın Avrupa Birliğinin stratejik hedefimiz olmaya devam ettiğini söylemesi ve Avrupa Birliğinden beklentilerimizi en son NATO Zirvesi sırasında dile getirmesi bunun da bir teyididir. Bu konuda, dediğiniz gibi, sürekli bize karşı bir direniş vardır. Bunun biraz da bizim gücümüzden ve Avrupa Birliğinin hazım kapasitesinin üstünde olmamızdan olduğunu da bilmemiz lazım.

Sayın Karayel'in -KPK Eş Başkanımız, Avrupa Birliğiyle- yine kritik bir dönemde en sağcı, radikal ve aslında aşırı sayılabilecek Avrupa Parlamentosu milletvekillerinin beni bir görüşmeye ve kendileriyle konuşmaya çağırdığını söylemek için kendisini aradığımda "Sayın Bozay, bizim desteğimiz arkanızdadır, görüşlerimizi gidip orada anlatın; bizim kimseden çekindiğimiz, korktuğumuz yoktur." şeklinde bana açık çek vermesiyle o toplantıya katıldım. Toplantı aynen bu şekilde başladı ama farkı şuydu: Bütün Avrupa Parlamentosunun radikal parlamenterleri oradaydı; daha dakika bir, sözü alır almaz bir ülkenin -ismini vermeyeceğim- parlamenteri söz aldı "Sayın Büyükelçi, bu konuşmaya başlıyoruz ama şurada bunu söylemekle baştan dikkatinize getireceğiz, sizin diyeceklerinizi de biliyoruz ama şunu bilin ki biz hiçbir şekilde, buradaki parlamenterlerin hiçbirisi Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyeliğini desteklemiyor, tam tersine karşı çıkıyoruz, bunu bilerek başlayalım toplantıya." şeklinde söyledi. Ben de kendisine bizim diplomatlar olarak uluslararası hukuk çerçevesinde hareket ettiğimizi ve "pacta sunt servanda" diye bir kavram olduğunu, "ahde vefa" olduğunu ve bunun bir hukuk terimi olduğunu ve anlaşmamızın bu yönde geliştiğini -Avrupa Birliğiyle ilişkilerimizin- eğer 27 ülke konsensüsle biz Türkiye'yle bu anlaşmayı iptal ediyoruz derse o zaman bu söylediklerinin benim için geçerli olacağını ve öyle olduğunda da Türkiye'nin yeni bir dünya düzeni içinde yerini bulacağını gayet devletimizin duruşuna yakışır biçimde, kendisinin daha böyle saldırgan ve beni provoke etme üslubundan farklı bir ciddiyetle dile getirdim. Bence bugünkü duruşumuz da budur.

Bizim, dediğiniz gibi, hayal kırıklıklarımız olmuştur, sıkıntılarımız olmuştur ama niye hâlen Avrupa Birliği? Çünkü bazı standartlar oradadır, evrensel yaklaşımlar oradadır; Avrupa Konseyi üyesiyiz, onun dışında bu Avrupa Konseyi içinde de yerimiz mevcut. Türkiye, Avrupa Birliğindeki aşırı unsurların veya liderlerin "Türkiye, Avrupalıdır ya da değildir." demesiyle Avrupalı olup olmamasını belirleyecek bir ülke değildir. Bu bizim zenginliğimizdir; Avrasya'nın ortasında, bugünkü krizlerde de görüyoruz, yukarıda savaş var, aşağıda savaş var, onun altında Yemen'de açlık var, Somali'de sıkıntılar var ve biz, burada, bir istikrar kalesi olarak duruyoruz ve işin doğrusu, Avrupa'nın güvenliği de bizim sınırlarımız üzerinden başlıyor. Burada tabii ki çeşitli sıkıntılarımız oluyor ama Türkiye Cumhuriyeti'nin Dışişleri Bakan Yardımcısı olarak bu sıkıntıların olduğu dönemlerde hiçbir zaman bizim milletimizin ve devletimizin çıkarlarından taviz verilmediğini de bilmenizi özellikle istirham ederim.

Bu gelinen aşamada, tüm bunlar olurken boğazdaki akıntılar gibi 2-3 ayrı kademeli biçimde Avrupa Birliğiyle ilişkilerimizi yürütüyoruz. Biz şu anda bunu konuşurken Ulaştırma Bakanımız Brüksel'de Avrupa Birliğinin ileriye açılım için kurduğu, stratejik otonomisini kazanmak istediği yeni politikasında Küresel Geçit Türkiye adına ülkemizi temsil ediyor. "Bağlantısallık" gibi önemli

bir kavramda Türkiye'nin ne kadar vazgeçilmez olduğunu, eğer küresel geçit varsa bu geçidin sağını solunu Türkiye'nin tuttuğunu, bu tutmanın bir bekçilik olarak değil, bunun sanayi ve ekonomik birikimiyle olduğunu anlatıyor.

Hafta sonu Gaziantep'teydim. Gaziantep'e daha önce 2014 yılında gitmiştim. Uçaktan inerken bu sefer böyle çok büyük havuzlar dikkatimi çekti, o havuzların ne olduğunu tabii ki uçaktan aşağı yaklaştıkça fark ettik; su arıtma tesisleri, müthiş biçimde bir yapılanma olmuş Gaziantep'te. İndiğimde, iş insanlarımızla bir araya geldiğimde bana, Avrupa Birliğinin yeşil dönüşüm ve dijital dönüşümünde şirketlerinin, Avrupa Birliğine ihracatımızın yüzde 46'sını oluşturduğumuz kısma gümrük birliğinden de yararlanarak nasıl ihracatları yaptıklarını, deprem sonrasında da görülen zararın arkasından Avrupa Birliğinin bir kazanç kapısı olduğunu ve bu açıdan da Avrupa Birliğinin "ikiz dönüşüm" olarak adlandırdığı dijitalleşme ve yeşil dönüşüm için standardizasyonu yaptıklarını söylediler. Aslında, bu sizin, değerli Komisyonumuzun da adıyla uyumlu, uyum komisyonu. Bizim oradaki, Gaziantep'teki bütün o deprem sıkıntısından üreticilerimiz, iş insanımız, endüstrimiz dünyada ne olduğunu harfi harfine takip ediyor; bunu da söylemekte bir beis görmüyorum. Bazı düzenlemeleri benden daha iyi anlatarak bizim neden oralarda bu düzenlemeleri takip etmek istediğimizin kendilerinin gelişimi açısından, Irak'ta açtıkları 11 hastaneye gelecek malzemenin hem burada hem Avrupa'da kullanılabilmesi için nasıl bir pazar yaratılması açısından; öbür taraftan, oradan İran'a gönderdiklerinin Avrupa Birliği standartlarında olduğu için orada da nasıl kabul gördüğünden, aynı şekilde Özbekistan'a ve Suudi Arabistan'a da ihraç ettikleri malların Avrupa Birliği standardında olup olmadığının kontrol edildiğinden bahsettiler. Avrupa Birliğine yaklaşımımızda bu şekilde inişli çıkışlı seyre rağmen bizim niye bu kadar iştiyakla peşinden gittiğimizi; Türkiye'nin her zamanki gibi çıkarlarını uzun vadeli, orta vadeli, kısa vadeli olarak nasıl ayırdığını göstermek açısından Gaziantep'teki iş insanlarımızın bana anlattıkları benim için de öğretici ve aynı zamanda doğru yönde gittiğimize bir işaret olarak algıladığım husus oldu.

Tabii, bu arada, bunlar olurken çeşitli ziyaretlerimiz oluyor. Bu ziyaretlerin en sonuncusunda Sayın Ticaret Bakanımız Avrupa Birliğindeki muhatabıyla, komiserle yani onların bakanıyla bir araya geldi; bazı sıkıntılarımız var, onları aşmak üzere konuşuldu. Şimdi, 23 Kasımda Sayın İçişleri Bakanımız gidecek ve göç konularını görüşeceğiz. Yine, aynı şekilde Tarım Bakanımız 30 Kasımda Brüksel'de muhatabıyla bir araya gelecek. Ayrıca Sayın Sanayi ve Teknoloji Bakanımız da yakında Brüksel'i ziyaret ederek orada, kasım ayında bir çalışma gerçekleştirecek.

Biraz evvel dediğim kısmı yeniden vurgulamak istiyorum: Bizim bize bağlı olan bir de "TÜRKAK" diye bir akreditasyon kuruluşumuz var ve şu anda uğraştığımız konu Avrupa Birliği dışındaki ülkelerin Avrupa Birliği standartlarını araması konusunda bizim karbonda sınır mekanizması üzerinden nasıl bir düzenlemeye gideceğimiz şeklinde. Tabii ki bu sadece bir ekonomik ve ticari ilişki değil, Avrupa Birliğindekiler ne kadar yadsısalar da -kendilerinin, bazılarının kabul etmemesine, hırçınlıklara sebep olmasına rağmen- bizim Avrupa içindeki siyasi olarak ağırlığımızın, Avrupa içinde çok önemli bir güç olduğumuzun farkında olunduğunu da vurgulamak isterim. Buna en önemli, en son sıralardaki, en çarpıcı örnek tahıl girişimiydi. Tahıl girişimimiz olmasa iki gün içinde buğdayın Afrika pazarlarında yüzde 37 artması, Mısır'da bir anda ekmek fiyatlarının katlanması ve Avrupa Birliğine gelen göçün bu olaylar üzerine rakamsal olarak o dönemde artması, Avrupa'nın güvenliği ve kendi güvenliğimiz açısından ne kadar önemli olduğunun da küresel bir endikasyonudur.

Bütün bunlar oluyorken, elbette, dediğiniz gibi, büyük hatalar yapmışlardır. Sayın Başkanım, sizin tespitiniz gayet yerindedir, doğrudur; Güney Kıbrıs'ı, Güney Kıbrıs Yönetimi'ni kabul etmeleri stratejik bir hatadır. Hani "Ne yanlış gitti?" diye ileride kitaplar yazıldığında -şu anda da yazıldığı gibi- bu hatanın kayda gireceğinden eminim ama bizim bütün mücadelemiz önümüzdeki dönemki haklarımızdan ve

Avrupa Birliğine yönelik karşılıklı anlaşmalarımızdan 2030-2040 yıllarının etkilenmemesi. Burada hiçbir şekilde bir muhtaçlık veyahut da eşitsizlik söz konusu değildir; kendi hakkımızı, hukukumuzu gerektiği gibi aramak söz konusudur. Biliyorsunuz, biz Türk milleti olarak sabırlı bir inada sahibiz, bu sabırlı inatla olacakları takip edeceğiz.

Önümüzdeki dönem de tabii, yine, böyle çeşitli sıkıntılar olduğu görülmektedir. Yine, sizin gayet net bir şekilde tespit ettiğiniz üzere, Avrupa Birliği siyaseten ne kadar zayıf olduğunu da İsrail'in Filistin'e yaptığı mezalim karşısında doğru düzgün tutum alamayarak, aradan bazıları bir şeyler derken diğerleri farklı yaklaşarak göstermiştir ama burada bir ayrımı da yapmakta fayda vardır, Avrupa Birliğinde bu konuda bazı farklı görüşler oluşmaktadır ve ABD gibi, Amerika Birleşik Devletleri gibi kayıtsız şartsız İsrail'in arkasında yer alan bir tutum görülmemektedir. Bugün Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin sözleri de aslında bizim ve birçok Avrupa Birliği ülkesinin yaklaşımına uyumludur.

Sayın Başkanım, tartışmayı ya da görüşmeyi nasıl yürütürüz? Ben sizin yönlendirmeniz üzerine gideyim, belki bundan sonra böyle çok uzatmadan lafı, sizlerden gelecek soru ve değerlendirmeleri almaktan büyük onur duyacağım.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Çok teşekkür ediyorum Sayın Bakanım bu güzel açıklamalarınızdan dolayı.

Değerli milletvekillerimizden, üyelerimizden yorumlar veya sorular olursa bunları kendi aramızda konuşabiliriz.

Sayın milletvekillerimizden söz almak isteyen, soru sormak isteyenler olursa buyursunlar efendim.

HASAN BİTMEZ (Kocaeli) – Başkanım…

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Buyurun Sayın Vekilim.

HASAN BİTMEZ (Kocaeli) – Sayın Başkanım, Sayın Bakanımıza sunumundan dolayı teşekkür ediyoruz. Sadece ben Türkiye'nin, İsrail'in yapmış olduğu işgal ve zulümlere karşı tavır olarak Avrupa Birliği ülkelerinden nasıl bir fark ortaya koyduğunu öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Buyurun Sayın Bakanım.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Sayın Vekilim, malumunuz, biz daha ilk günden itibaren saldırıları ilk açıklamamızda kınadık kimsenin kınamadığı bir yerde ve bütün taraflara itidal telkin ettik. Bu ilk gündeki yaklaşım şuydu: Saldırılar olmuştu İsrail topraklarına doğru, biz o aşamada bile gelişini gördük yani İsrail'in orantısız bir şekilde saldırabileceğini, 2006'daki savaş ve daha önceki, 2014'te yaşananlardan dolayı. İsrail'den de o açıdan "Niye itidal tavsiye ediyorsunuz?" gibi basında bazı sesler yükseldiğini gördük; birinci fark buydu. Avrupa Birliği o sırada ses çıkarmıyordu, tam tersine, ikinci, üçüncü gün Avrupa Birliğinin üst düzey yetkilileri, Avrupa Komisyonu Başkanı ve Avrupa Parlamentosu Başkanı İsrail'e gidip destek ziyaretinde bulundular. Tamamen Avrupa Birliğinin hâlen siyaseten olgunlaşmadığına büyük bir örnekti bu çünkü daha neyin ne olduğu belli olmadan ve bizim gibi bir birikimleri olmadığı için kurum olarak böyle bir yanlışa düştüler. Dediğim gibi, tarih önünde sorumlu olmak, tarih önünde yanlış çıkmak umursanmayabilir ama değişen bir vicdan anlayışı da görüyoruz bu yaşananlar üzerinden. Bence bu 2 Komisyon Başkanı ve Meclis Başkanının yaptığı son derece yanlış ve tam tersi, bu olanları cesaretlendiren bir yaklaşım biçimiydi. Hemen arkasından yaş itibarıyla artık siyasi bir beklentisi olmayan ama Avrupa Birliğinin Dışişleri Bakanı konumundaki İspanyol yüksek temsilci bunun böyle tek taraflı olmadığını açıklamak zorunda kaldı; o kadar dengesizlik onun bile, anladığımız kadarıyla, siyasi birikimini ve vicdanını titretti. Ve Filistin'e yardımı kestiklerini açıkladılar Avrupa Birliği yetkilileri. Tam tersi, biz Filistin'e

yardımı arttırdık, sınırlara yolladık, bugün hâlen içeriye Türkiye'nin yardımıyla gidiyor. Bizim bu yardımları göndermemizden sonra 78 milyon yardım yapacaklarını söylediler, fark ettiler; hani aslında Türkiye'nin olgunluğunda olmadığını da görmüş olduk Avrupa Birliğinin.

Bugün de bazı liderlerin yaptığı açıklamalar ile bizim tutumumuz arasında büyük bir fark var. Biz, asıl bölgede etkilenecek, kendimizin de harını hissedebileceğimiz bir yangının gitgide yayılmasını önlemek için şu anda Sayın Dışişleri Bakanımız bütün bölge ülkelerini gezerken Avrupa Birliğinin bu tarafta sanki bir şey yokmuş gibi sadece İsrail'le temas ettiğini görüyoruz, kendi aralarında temas ettiklerini görüyoruz; göstermelik olarak bazı ülkelerin Sayın Abbas'ı ziyaret ettiğini görüyoruz. Bu büyük farklılıklar; bizim Filistin konusunda 2 devletli çözümün dışında başka bir seçenek olmadığını yüksek sesle dile getiren başat aktörlerden birisi olarak, Avrupa Birliğiyle, bu mezalim ve bu artık 21'inci yüzyılda görülmemiş vahşet karşısındaki farklarımız özetle bunlardır Sayın Vekilim.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Buyurun Sayın Doğan.

AYŞEGÜL DOĞAN DAĞLI (Şırnak) – Ben de çok teşekkür ederim sunumunuz için.

Hem Başkan Bey'in sunumunda hem sizin sunumunuzda Türkiye-AB üyelik uyum sürecine dair önemli göndermeler ve hatırlatmalar vardı. Ama birinin eksik kaldığını düşünüyorum. O yüzden bununla ilgili fikrinizi merak ediyorum. Geçen gün sizin katıldığınız 3 Ekim Alman Birliği Günü'nde bir resepsiyona katılmışsınız ve orada tam olarak şöyle diyorsunuz: "Türkiye AB'ye tam üye olmadan Avrupa'nın birliğinin tamamlanmayacağına inanıyoruz." Biraz bunu açmanızı rica edeceğim.

Bir de şununla bağlantılı olarak bir değerlendirme yapmanızı… Burada Türkiye'nin düşünce ve ifade özgürlüğü seyrinin nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz acaba? Yani Türkiye'nin işte, AB'ye uyum, aynı zamanda AB'ye üyelik sürecinde, hemen ne zaman bu konu gündeme gelse düşünce ve ifade özgürlüğüyle ilgili ülkede yaşananlar da gündeme geliyor malumunuz. Biz de bu tür sorularla sıklıkla karşılaşıyoruz. Yani ülkede tutuklu gazeteciler var, tutuklu siyasetçiler var, tutuklu akademisyenler var. Dolayısıyla ülkenin düşünce ve ifade özgürlüğü açısından karnesi de hemen her defasında ilerleme raporuyla önümüze başka bir şekilde seriliyor. Bunun nasıl bir bağlantısı var sizce?

Teşekkürler şimdiden.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Buyurun Sayın Bakanım.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Sayın Vekilim, ben o sözlerimin tamamen arkasındayım çünkü o konuşmaları biz öyle irticalen yapmıyoruz, önceden hazırlayarak da yapıyoruz. Avrupa Birliği… Ben Sırbistan'da Büyükelçiyken Sırp akademisyenlerin çok büyük bir saygınlığı olduğunu gördüm bize karşı ve bunun sebebini sordum. Mustafa Kemal Atatürk'ü 1937'de ziyarete gelmişler ve bu ziyaret sırasında basın mensuplarıyla bir araya gelmiş. Basın mensuplarına verdiği beyanda… Demişler ki: "Avrupa'da ne olacak, ne görüyorsunuz?" Atatürk de demiş ki: "Ben gri bulutlar görüyorum, bunlar siyaha evrilecek fakat bunların evrilmemesi için -o zaman Yugoslavya-Yugoslavya, Türkiye gibi kıtadaki bütün ülkelerin bir araya gelip bazı doğal kaynakları -demir ve çelik gibi, diğerleri gibi- bunları birlikte kullanacak bir birlik oluşturulması ve Türkiye'nin de mutlaka bunun içinde yer alması…" demiş ve ondan dolayı Sırp akademisyenler "Bizim saygımız büyük çünkü Avrupa Birliğini çok önceden görmüş…" Bunu görmesinin sebebi, tabii, daha önceki teorileri okumuş -biliyorsunuz, Anıtkabir'deki kütüphane çok geniştir- olduğunu da anlıyoruz. Bu yaklaşımın hâlen geçerli olduğunu değerlendiriyorum, değerlendiriyoruz Bakanlık olarak da. Avrupa Birliği bugün kurduğu stratejide bölgeye açılmak istiyor ve stratejik pusula oluşturdu "Bunu nasıl yapacağız?" diye. Stratejik pusulanın amacı da koyduğu zaman işte pusulayı, yönü nereyi gösteriyor? "Compass" İngilizcesi. Avrupa Birliğiyle görüşmelerde "'Compass'ın 2 manası var, bunu biliyor musunuz?" dedim

ve bunu… Strateji hazırlayan ekiple bir araya geldik. "Bilmiyoruz." dediler. "Compass" bildiğimiz işte pusula. Aynı zamanda pergel demektir bu. Eğer siz Avrupa Birliği olarak kendi alanınızı genişletip bir güç hâline gelmek istiyorsanız pergelle nereye gidebileceğinize bakacaksınız. Bugün Avrupa Birliğinin açılmak istediği Kuzey Afrika'da biz varız, Orta Doğu'da biz varız, Kafkaslarda biz varız. Onun dışında, 85 milyonluk ekonomimizle… Aslında bu ekonomi bir ayna görevi görüyor çünkü bugün ne yapıyoruz? İşte, müthiş gurur duyuyoruz bizim ihracatımızla, üretimimizle, sanayimizle. E, bu sanayinin girdisine baktığınız zaman bir ayna etkisi görüyorsunuz çünkü Hollandalı yatırımcının kurduğu şirket bu ihracatı geri Avrupa'ya yapıyor veya başka yere gidiyor; bir bakıyorsunuz, işte İspanyol banka aslında bizim bir sürü şirketimizin kredisini veriyor. Böyle bir iç içelik varken… Ayrıca, güvenlik meselelerinde… Ukrayna savaşı çıkıyor, Ukrayna savaşında -biraz evvel de vurguladığım gibi- Türkiye'nin bu girişimi olmasa Avrupa Birliğini de çok sıkıştıracak bir durumla karşılaşıyorduk. Onun yanı sıra -Avrupa Birliğinin kapasitesini ve şu anda 27 ülkelik konumunu gördüğünüzde- eğer Avrupa Birliği koyduğu hedeflere, bu stratejik hedeflere ulaşmak istiyorsa bu ancak Türkiye'yle olacaktır, Türkiyesiz bir Avrupa Birliği de bugünkü gibi işler fakat -Sayın Büyükelçim de biliyor, müthiş bir Çin- Çin'in gelişmesinin karşısında durması mümkün değil. Alman Alüminyum Üreticileri Başkanı Brüksel'de beni ziyaret ediyor, diyor ki: "Biz bu düzenlemeleri yapıyoruz, karbonda sınır falan ama Çin, bir eyaletiyle bütün bunlardan, bizim ürettiğimizden daha fazlasını üretir, öbür tarafta kömürle de üretimini yapar." Sayın Büyükelçim oradaydı, raporlarından görüyorduk yani müthiş bir kapasite var.

Avrupa Birliği, 2007-2008 yıllarında bu eksikliklerini görmüş, aslında 2005'te Türkiye'ye adaylık profilini de kapasitesini artırmak üzere vermiş ancak o sırada yaşanan finansal kriz, sonrasında yaşanan mülteci akını ve arkasından terör eylemleri sonucunda bunun gerisinde kalmış. Bir bakıyorlar yüzde 28 oranında olan çip üretimi şu anda yüzde 12'ye ve yüzde 8'e düşüyor dünya çapında; Amerika ve Çin'in arasında ezilmek üzere gidiyor ve şu anda -kapasitesini neyle çarpsa- 85 milyonluk Türkiye pazarı siyaseten ve ekonomik olarak Avrupa Birliğiyle bütünleşmediği sürece, Avrupa Birliğinin, yavaş yavaş kendisini belli bir yerde tutan, aslında bu yaptığı vize rejimleriyle de kendisine bir demir perde çeken bir oluşum hâline geleceğini görüyoruz. Bugün, Avrupa Birliğinin -yavaş yavaş sesler de yükseliyor, farkındasınız- Ukrayna savaşında harcadığı milyarlarca avro… Yarın öbür gün Rusya'da, Sibirya'da bir köydeki kişi 3 patates yiyeceğine 2 patates yiyebilir ama Brüksel'de elektrik faturası 8 avro artığında sokaklara düşülüyor. Avrupa Birliğinin çeşitli zaafları var ve bu zaaflar da… Türkiye gibi büyük bir gücün bir yerde entegre olması gerekiyor. Bunun nasıl olacağını biz de göreceğiz. Dediğim gibi, biraz o yine -Sayın Büyükelçim burada diye hep atıfta bulunuyorum- Çinlilerin ve İranlıların… Sayın Vekilim de çok çok iyi bilir İranlıları. Zamanında görmezler yaşanacakları. Bizim bu dönemde yaşadıklarımız ve şu anda gördüklerimiz… Belki on beş yıl sonra bambaşka bir resimle karşılaşacağız. Ukrayna'da savaş çıkacağını dört yıl önce biliyor muyduk? Yok, bütün herkes ona göre planlarını yapıyordu. Şimdi, İsrail-Filistin çatışmasının nereye evrileceğinde de hiçbirimiz bir şey söyleyemeyiz. Bu ortamda, Türkiye, Avrupa Birliğinin ve Avrupa'nın güvenliğinin, aynı zamanda da siyasi ve ekonomik kapasitesinin artmasına sebep olacaktır. Avrupa Birliği bu hâliyle de gider ama güdük kalır.

Diğer dediğiniz yargıya intikal etmiş konularda tabii ki yorum yapmam mümkün değil fakat hani şunu da söyleyeyim: Avrupa Konseyi rakamlarına baktığınızda, ortalama yüzde 78'ken bizdeki dava şeyleri yüzde 84 oranında.

Onun dışında, 11 Eylülde ben Amerika'daydım. 11 Eylülde Amerika'daki askerî soruşturmaları ve şeyleri görseydiniz, o filmlerdeki gibiydi. Bugün de bakıyoruz, hani şu anda Slovenya, İtalya'yla sınır kontrolüne başladı; Hırvatistan ve Avusturya kontrole başladı. Kriz anında Avrupa Birliğinin başka bir şeye evrildiğini görüyoruz, biz ise yüce Meclisin çatısına bombalar atılan bir dönemden geçtik. Size şunu söylerim kendi otuz beş yıllık mesleki tecrübemle: Herhangi bir Avrupa ülkesi bunu yaşasaydı

çok daha farklı bir siyasi resimle karşılaşırdı. Şu anda hani burada oturup da bu çayı içmek bile bence benim için büyük bir lüks, o darbe gecesini, Sırbistan'da Büyükelçi olarak yaşadığımı da burada anlatamayacağım; Avrupa Birliği içinden yaşadıklarımızı ve gördüklerimizi tecrübe ettikten sonra bunun ve bunları konuşmamızın büyük bir nimet olduğunu düşünüyorum ve bunun da Türk milletinin, Türk devletinin büyüklüğünün eseri olduğunu düşünüyorum.

Konuyu dağıtmadan, öyle bir gelişin içinden çıkarak geldiğimizde… Bizim de tabii eksiklerimiz var ama kimse sütten çıkmış ak kaşık değil, hiçbir Avrupa ülkesi de değil. Bugün PKK bayrakları yasak olduğu hâlde izin verilen Avrupa'da, şu anda Filistin bayrağı kullanamıyorsunuz yani bu demektir ki burada bir eksiklik var. Hani o sırada da bana gelip bazı konularda "Şunu şöyle yap." denildiğinde benim de diyeceğim kısımları oluyor bu işin; umarım yanıtlayabildim.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Teşekkür ederim.

Sayın Bakanım, sorular çok olacak, dolayısıyla cevaplar da ne kadar kısa olursa o kadar çok soru alma şansımız olacak.

MURAT CAHİD CINGI (Kayseri) – Usule dair bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – İsterseniz Cengiz Çandar Bey…

MURAT CAHİD CINGI (Kayseri) – Soru sormayacağım.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Buyurun.

MURAT CAHİD CINGI (Kayseri) – Şimdi, çok değerli uzmanlarımız da gelmişler. Önce özellikle mali konularda, fasıllarla alakalı sunumlar yapılsa ondan sonra da soru-cevap şeyine mi geçseydik? Çünkü soru-cevapta konu da dağılabiliyor, siyasi bir hüviyet de kazanabiliyor, o yüzden bizim şu anda teknik bir bilgiye ihtiyacımız var.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Doğrusu biz bugün Avrupa Birliğiyle ilgili bu söylenecekleri Sayın Bakan Yardımcımıza, arkadaşlarımıza bıraktık, dolayısıyla nerede ne bilgi vereceklerse takdir onlarındır ama isterseniz sorularımızı almaya devam edelim, sonrasında zamanımız olur, ona devam edilir.

Buyurun Sayın Çandar…

AYŞEGÜL DOĞAN DAĞLI (Şırnak) – Bir cümle izin verirseniz...

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Buyurun.

AYŞEGÜL DOĞAN DAĞLI (Şırnak) – Teşekkür ederim, sağ olun.

Ben siyasi bir yöne çekmek için sormadım, yalnızca Bakan Bey'in otuz beş yıllık…

YÜKSEL TAŞKIN (İzmir) – Siyasetçiyiz ama.

AYŞEGÜL DOĞAN DAĞLI (Şırnak) – Evet, siyasetçiyiz tabii ki burada ve ben ayrıca gazeteciyim, gazeteci kökenli bir siyasetçiyim.

Şimdi, Bakan Bey'in otuz beş yıllık bir tecrübesi var bu konuda, hazır karşımda bulmuşken tabii ki sormak isterim. Yani bu macerada Türkiye'nin AB'ye uyum sürecinde düşünce ve ifade özgürlüğünün nasıl bir yeri olduğunu, nasıl bir katkısı ya da nasıl bir engel oluşturduğunu, oluşturup oluşturmadığına ilişkin Bakan Bey'in görüşünün ne olduğunu sormaktan daha normal ne olabilir? Bu son derece normal bir soru; kendisi beni anladı, çok teşekkür ederim yanıt verdiği için. Ama tabii ben 15 Temmuz darbe girişimi bağlantılı sormamıştım bunu, uzun soluklu bu serüvenimizde mevzu nerede duruyor diye sormak istemiştim. Yargıya intikal eden bu konulara ilişkin de değildi sorum, ayrıca biz onları da konuşabilmeliyiz eğer siyasetçiysek.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Teşekkür ederim Sayın Vekilim.

AYŞEGÜL DOĞAN DAĞLI (Şırnak) – Çok teşekkür ederim, tekrar sağ olun.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Buyurun Sayın Çandar.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Aslında Ayşegül Doğan'ın sorusunun aşağı yukarı aynısını sorma niyetindeydim. O sorunca cevaptan çok tatmin olmadığımı hissettiğim için söz aldım çünkü sorunun cevabını almış hissedemedim kendimi açıkçası.

AYŞEGÜL DOĞAN DAĞLI (Şırnak) – Alamadık.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Bunun anlaşılabilir nedenleri olabilir ama ben bütün bu sunuma ilişkin olarak yanlış anlamadıysam bir hususa dikkatinizi çekmek istiyorum ve oradan hareketle bir şey söyleyeceğim. Bizim AB Uyum Komisyonu olarak Türkiye-AB ilişkileri ne noktada duruyor? Ne gibi gedikler, zaaflar var? Bunlar nasıl giderilebilir? Uzman teşkilatı olarak devletin Dışişleri Bakanlığından -hepiniz çok değerli diplomatlarsınız, onu zaten biliyoruz, şahsen de tanışıyoruz çok uzun yıllardır, ondan bir kuşkumuz yok- bize bu bakımdan zenginleştirici bilgi aktarımı çok yararlı olur diye düşündüm ama genel sunumda da ben mevcut dış politikamızın birtakım unsurlarının fazla öne çıktığı hissiyatına vardım yani Türkiye'nin stratejik öneminden yola çıkarak -her zaman vurgulanan- Türkiye'nin jeopolitik gayrimenkul değerinin özellikle vurgulandığı ve o bağlamda Türkiye-AB ilişkilerinin ele alındığı gibi bir anlayışa vardım. Oysa, Sayın Vekilin az önce istediği gibi, belki bazı teknik bilgilerle donansak, nerede eksiğimiz var, nerede fazlamız var, onları görüp tadat etsek daha faydalı olabilir. Çünkü şöyle bir husus var: Yani Avrupa Birliğinin bütün zaafları, eksiklikleri, Avrupa devletlerinin tek tek ve Avrupa Birliğinin toplam olarak çifte standart, ikiyüzlülük, politika zaafları, sapkınlıkları; bunların hepsi hakkında burada her birimiz çok uzun süre konuşabiliriz ve malumun ilamı gibi olabilir, burada bir sorun yok. Yani sizin Avrupa Birliğine işaretle söylediğiniz her sözün fazlasını ben kendi payıma da söyleyebilirim ama jeopolitik ve stratejik bağlantı noktasının dışına çıkarak -çünkü Avrupa Birliği netice olarak bir kolektif güvenlik örgütü değil- bütün çifte standartlarına, şusuna busuna rağmen, "değerler Avrupası" kavramı her şeye rağmen varsa o bağlam içinde bizim Türkiye olarak ilişkilerimizi ayarlamamız gerekiyor. Ve bizim kendi zaaflarımız nerededir? Siz uzman kuruluş olarak işte "Avrupalılar karşısında bizim zayıf noktalarımız şudur." derseniz yasa yapıcıları olarak bizlere daha faydalı bir katkıda bulunursunuz müşahedesindeyim.

Bir şey söyleyerek tamamlayayım. Ben Vaclav Havel'i -eski Çek Cumhurbaşkanı- şahsen tanıyorum, yakından tanıdım; şahsiyeti, nasıl bir rol oynadığı yakın tarihte, bilenlerin malumudur ve yıllar önce rahmetli Cumhurbaşkanı Turgut Özal'la birlikte Prag'da bulunduğumuz sırada yanımda Osman Kavala vardı ve Vaclav Havel'le Osman Kavalı'nın talebi üzerine, rahmetli Sayın Cumhurbaşkanından izin alarak tanışıp bir sohbet etmiştik orada. Şimdi aradan yıllar geçti, "Vaclav Havel Ödülü" diye Avrupa Konseyinin, Parlamentosunun özel bir değer verdiği ödülün Osman Kavala'ya verilmiş olması beni çok duygulandırdı. Ertesi gün Dışişleri Bakanlığımızdan Avrupa Konseyini, Parlamentosunu çok ağır bir şekilde suçlayan, bu ödülü Osman Kavala'ya verdiği için… Ki az önce Sayın Bakan Yardımcısı "Ben yargıya taalluk eden konularda konuşmak niyetinde değilim." dedi ama Dışişleri Bakanlığının bildirisi tam da yargıya taalluk eden bir konu hakkında pozisyon alıp beyanda bulunan bir şeydi. Ve sizlerin hepinizin yakından tanıdığı, bazılarınızın birlikte çalıştığını bildiğim, şu anda Cumhuriyet Halk Partisinin İstanbul Milletvekili olan -bu salonda değil ama az önce kendisiyle beraberdik- Namık Tan, sosyal medyada o bildiri üzerine "Osman Kavala'ya Vaclav Havel Ödülü verilmesi konusunda Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığımızın aşağıdaki utanç verici açıklamayı yapmaya icbar edildiğini

düşünüyorum. Meslektaşlarımdan hiçbirinin, kurumumuzun itibarını sarsan böyle bir açıklamayı kaleme almış olabileceğine inanmıyorum.” dedi. Namık Tan burada olsaydı belki daha ayrıntılı bir şekilde pozisyonunu, bunu niye yazdığını söylerdi.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Evet, teşekkür ederim.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Tamamlıyorum, tamamlıyorum Sayın Başkan.

Şimdi, Dışişleri Bakanlığı olarak siz, bizlere Avrupa Birliğine ilişkin kendi aksaklıklarımızı anlatmak yerine bir de böyle bir bildiriye imza atmışsınız ve kendinizin son derece seçkin bir mensubu, İsrail Büyükelçiliği yapmış, Washington Büyükelçiliği yapmış, müsteşar yardımcılığı yapmış, Dışişleri sözcülüğünde bulunmuş, şu anda da milletvekili Namık Tan’dan, sizi de sakınarak yazılmış, sosyal medyada böyle bir ibarenin muhatabı durumundasınız.

Tekrar dönersek Türkiye’nin insan hakları, demokratik ilkeler konusunda Avrupa Birliği noktasındaki zaafları nelerdir? Avrupa Birliğinin bize karşı ikili tutumlarının biz farkındayız ama biz ne yaparsak bunları aşabiliriz ve Avrupa Birliğini bize karşı kolsuz ve kartsız bırakırız? Bu konularda bizi aydınlatırsanız çok makbule geçer; bu kadar.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Çok teşekkür ederim.

Öncelikle, Sayın Bakanım, Sayın Çandar ve buradaki bütün milletvekillerini temin ederiz ki bizim bu Komisyonumuzda bu tür meseleleri sonuna kadar tartışmada en ufak bir sıkıntı yaşamayacağız. Alabildiğince ifade özgürlüğüne, hürriyetlere burada önem atfederek konuşacağız. Ancak, biraz önce ben konuşmamda şunu söylemeye çalıştım: Yani biz Türkiye-Avrupa Birliği Uyum Komisyonu olarak sadece Türkiye’nin meselelerini konuşmak yerine bugün, biraz önce Avrupa Birliğinin de Avrupa’nın da içler acısı durumunu ortaya koyduk. Bakın, sizin de söz ettiğiniz Osman Kavala’yla alakalı Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesinin de bir tavsiye kararı var ve neredeyse hâkimlere, savcılara yaptırım düşünecek kadar ileri giden bir açıklama. Ama Filistin’de -ki sizin çok ciddi bir tecrübeniz var- bebeklerin, çocukların paramparça edildiği bir dönemde, aynı sesin Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesinden, Avrupa Birliğinden, Avrupa liderlerinden çıkmamasının da konuşulması gerektiğini biz burada söyledik.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Tamamıyla mutabıkız.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Yani tabii ki o noktada bu konular konuşulabilir.

Buyurun Sayın Üçüncü.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Teşekkür ederim Başkanım.

Toplantımızın hayırlı olmasını diliyorum. Özellikle göstermiş olduğunuz bu hedefler doğrultusunda bu Komisyonun ilerlemesi için gayret sarf edeceğimizi umuyorum. Bizim destek vereceğimizi şimdiden bildirmek istiyorum.

Başta Bakanımıza ve gelen heyete hoş geldiniz diyorum.

Cengiz Bey’in bıraktığı noktadan ben almak istiyorum. Neticede, eğer tartıştığımız konuları işte, Avrupa Birliğiyle ilgili bir noktaya getirmek istiyorsak özellikle fasıl açmama tutumunda değişme ya da değişiklik eğilimi görüyor musunuz, görmüyor musunuz? Netice itibarıyla, insan hakları ve benzer meselelerin tartışılmasının en kolayının fasıl açarak hem gündeme getirilebileceğine hem tartışılabileceğine, aynı zamanda da bir ilerleme kaydedilebileceğine dair bir inancım var. Ancak Avrupa Birliği yetkilileriyle, büyükelçilerle yapmış olduğumuz görüşmelerde fasıl açılmayacağına hatta Gümrük Birliği noktasında da bir adım atılmayacağına dair bir endişe taşıdıklarını ancak Borrell’in işte,

sizin de biraz önce bahsetmiş olduğunuz -Yüksek Temsilcinin- Türkiye'ye bir teklifle gelebileceğine dair, bir çalışmayla görevlendirildiği bizlerle paylaşıldı. Bu çalışmayla ilgili acaba bir gelişme oldu mu? Bunu şunun için merak ediyorum Başkanım: Avrupa Birliğiyle ilişkilerimizi biz canlandırmak istesek bile yani karşı tarafın böyle bir niyeti var mı yok mu; onu doğrusu sizden bu vesileyle öğrenmek istiyorum.

Bir diğer husus, onu da şuraya bağlamak istiyorum: Bizim de ilk toplantımızda vizeyle ilgili, vizedeki sıkıntılarla ilgili yapmış olduğumuz mütalaalardan hareketle… Ankara Anlaşması'nda tanınmış olan "standstill"le ilgili işte, normalde Türkiye'nin hakkı olan şeyleri bu süreçte "Avrupa Birliği sürecini baltalamasın, sıkıntı çıkmasın." diye geride bırakmış olduğumuz haklarımız, özellikle vize serbestliğiyle ilgili, işçilerin ve meslek gruplarının Avrupa'da serbest dolaşımını normalde garanti altına alan maddelerle ilgili acaba Ankara Antlaşması'na dönme gibi bir stratejimiz var mı? Eğer fasıl açılmayacaksa, eğer gümrük birliği noktasında müzakere dahi başlatılmayacaksa -ki eğilim öyle gözüküyor- bunun dışında, bizim var olan haklarımızla ilgili yeni bir strateji belirleme gibi bir niyetimiz var mı?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Teşekkür ederiz.

Buyurun Sayın Bakanım.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Çok teşekkür ediyorum.

Tabii, bu, dediğiniz gibi teknik konulara hemen girip bizim yüce Meclisten beklediğimiz, dijital pazar konusundaki düzenlemelerin arkasında durması, emisyon ticaret sisteminin düzenlenmesine yönelik çalışmalara yönelmesi, iklim yasasının en kısa zamanda çıkması ve önümüzdeki dönem bu vize konusunda terör yasası, kişisel verilerin korunması yolundaki çalışmalara yönelinmesi diye başlamak istemediğim için bir girizgâh yaptım. Ki burada ikiz dönüşümün önemini ve bizim teknik olarak… Aslında, şu anda sizin, çok değerli vekillerimizin de söylediği üzere belli bir süreçte gideceksek… O yüzden de zamansallığı vurguladım, zamansallıkta şu andaki ilişkilerde bir fasıl açılması çok mümkün değil. Sizlerin bildiğiniz, haksızlığa uğrandığını söylediğiniz ve bunları tekrar ettiğimi… Ama herkesin de bunu söyleyebileceği hususlardan da kaynaklanıyor bu. Ben size fasılların kapanması ve açılmamasının -ben de konuşmalarımda o tür atıflarda bulundum ki biraz altlığı olsun diye- sebebi 15 Temmuz 2019'da alınan kararlardır desem o biraz havada kalıyor. Ama 15 Temmuz 2019'da bu kararın alınması, İtalyan şirketinin gemisi geldiğinde ekonomik müstakil deniz sahamızda, münhasır ekonomik bölgemizde bizim iznimiz olmadan bir araştırma yapılmasına, bir sondaj yapılmasına izin vermediğimiz için Avrupa Birliğinin fasılları kapadığını ve bunun açılması için Kıbrıs'ta bir çözüm gerektiğini söylesem biraz havada kalabilirdi. Bu açılımlar ve eksiklikleri giderme konusunda Avrupa Birliğindeki hava ancak belli aşamalarda belli alanlarda ilerleme üzerinden gidiyor. Dediğim gibi, o yüzden de bizim Sanayi Bakanımızın, Ekonomi Bakanımızın, ayrıca, Ulaştırma Bakanımızın orada olduğunu, Brüksel'de temaslarda, ziyaretlerde bulunduğunu ve bulunacağını vurguladım. Bunu girizgâh olarak düşündüm ki teknik konulara girdiğimde teknik konular havada kalmasın. Nedendir? Çünkü şu anda bizim Avrupa Birliğiyle üzerinde çalışmamız gereken hususlar gümrük birliğinin modernizasyonu ve vize serbestîsi üzerinde yoğunlaşıyor. Bu konuda da onun önünde de katman katman engeller var. Dediğim gibi, en baştaki engel fasılların açılmaması fakat fasıllar açılmadan bu 2 konuda neler yapabiliriz, ona bakıyoruz. Bunu yaparken de karşılıklı bu tıkanıklıklardan dolayı karşılıklı ticari engeller getirilmiş. Bu engellerin sayısı o kadar fazla ki geçtiğimiz yıl yüzlercesini kaldırdık, Avrupa Birliğinden de bazılarının kaldırılmasını istedik; Sayın Bolat'ın ziyareti de onu amaçlıyordu. Bu engellerde belli bir aşamaya gelindikten sonra gümrük birliğinin modernizasyonu üzerinden gideceğiz.

Gümrük birliğinin modernizasyonunun içindeki unsurlar… Avrupa Birliği bugün Japonya'yla serbest ticaret anlaşması yaptığında Japonya'daki bir mal oraya geliyor ve bize gelebiliyor. Aynı şekilde, bizim Ulaştırma Bakanımızın gidişinden bahsetmemin sebebi; ulaşım konusunda bazı kotalardaki sıkıntılarımızdan dolayı istediğimiz gibi ihracatımızı yürütemiyoruz ve bu, tıkanıklığa yol açıyor. Aynı şekilde, onun gibi, Avrupa Birliğinin de bizden beklentisi ihalelere Avrupa firmalarının da katılması. Bu içinde bulunduğumuz konjonktürde bu alanlarda belirli aşamalara geçmemiz gerekiyor. Sayın Milletvekilimin dediği gibi, şu andaki çalışmalarımız da teknik olarak, eksiklikler olarak karşılıklı aynı sayfada buluşmak. 2019 yılında 2 ülkenin… O yüzden güvenlikten bahsettim. Güvenlik konusunda bir sorun olduğunda her şey tıkanıyor fakat onları şu anda aştık ve şu anda teknik olarak neler yapabiliriz; bu gümrük birliği modernizasyonu görüşmelerinin, konseyden komisyonun yetki alması gerektiği bir aşamada, en azından komisyonla teknik düzeyde yapacağımız çalışmalarla konseyi nasıl motive edebiliriz veya şu anda yine çalıştığımız vize serbestîsi… Bunun bir matrisi var, birbiriyle de çok bağlantılı yani vize serbestîsindeki -onun üzerinde şu anda çalışıyoruz Avrupa Birliğiyle, İçişleri Bakanımız da o yüzden gidecek- kalan 6 kriter aslında bir şekilde, gümrük birliği modernizasyonundaki bazı şartlarla da birlikte, bir yerde örtüşüyor. İşte, burada Terörle Mücadele Yasası, Kişisel Verilerin Korunması Yasası, bunlarla ilgili çalışmaları belli bir aşamaya getirdikten sonra Meclisimize de getireceğiz. Ama şu aşamada, geldiğimiz alanda bir nevi bir konsolidasyon yapıyoruz. Ben de siyasileştirmek için demedim 2016'daki Meclise saldırıyı ve böyle bir devirme teşebbüsünü. Çünkü ondan sonra öyle bir tıkanıklığa girdik ki yani 2019'da da bu sondaj çalışmalarıyla bu tıkanıklık iyice, bütün her şeyi bloke etti. Bu yıldan itibaren, şu anda, yeniden bunların açılımıyla uğraşıyoruz.

Önümüzdeki AB Komisyonu 8 Kasım tarihinde genişleme paketi yayınlayacak. Bu paketteki unsurlar bizim için önemli olacak. 2023 yılı raporu yayınlanacak, bu 5'inci rapor olacaktır. Buradaki kritik şey, ülkemizin adaylık statüsünün tasdik edilmesi; beklentimiz bu. Aynı zamanda sizin biraz evvel vurguladığınız üzere Yüksek Temsilci Borrell de Türkiye-AB ilişkileri hakkında stratejik ve ileriye dönük bir rapor hazırlamaya davet edildi, o hazırlanacak raporu göreceğiz. Aslında bu raporun geleceği Türkiye-AB ilişkilerini tartışacak bir çalışma olacak ve biz bu çalışmalar öncesinde bu ziyaretlerle bir altlık yapmaya çalışıyoruz. Hani başta dediğim gibi, 2015'te olan, 2019'da tamamen başka bir kopma aşamasına gelmişti fakat çok taraflı politikamızla bu aşamayı ileriye taşıyoruz. Bunu yaparken de diğer değerli bir vekilimizin söylediği üzere maddi imkânlar, maddi programlar, Avrupa Birliğiyle yürüttüğümüz programlar konusunda da izin verirseniz Genel Müdürümüz... Bazı kazanımlarımız oldu, en son dijital alanda bir imzamız oldu, tek pazarda oldu. Yani, hani böyle mütevazı adımlarla fakat belli teknik yapıları oluşturacak şekilde çalışıyoruz.

Aynı şekilde bugün mesela, işte G20'de toplantı oluyor, Hindistan üzerinden gelen bir koridordan bahsediliyor ve bu koridor işte İsrail'den geçip gidecekti. Biz de başka bir koridordan bahsediyoruz. Bizim bahsettiğimiz koridor ise IPA çalışmalarıyla, Avrupa'nın IPA fonlarıyla modernizasyonunu Trakya'da yaptığımız Halkalı-Kapıkule yolu. Biz bu altyapı çalışmalarını da yürütüyoruz sizin de desteğinizle çünkü bütün bunlar sizlerin de onayından geçiyor.

Belki biraz uzattım bu girişte ama o girişi yapmadan sadece bu projelerden bahsetmenin de çok teknik ve aslında nerede olduğumuzu, nereden nereye geldiğimizi belki tam veremeyeceğimi düşündüğüm için yaptım. Uygun görürseniz o kısımdaki çalışmaları da Sayın Genel Müdürümüz sizlere arz etsin.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Evet, teşekkür ederim.

Sayın Vekilim, söylemek istediğiniz bir şey varsa...

ABDULKADİR EMİN ÖNEN (Şanlıurfa) – Evet, ben de çok teşekkür ediyorum Sayın Büyükelçim.

Değerli arkadaşlar, hepiniz hoş geldiniz.

Şimdi, az önce biraz Asya'dan da bahsettik. Asya'yla alakalı konularda da geçmiş tecrübelerimizde ben hep şunu gördüm: Şu an Amerika liderliğinde Batı işte, AUKUS'la, QUAD'la, Five Eyes'le, diğer oluşumlarla Çin'i elinden geldiği kadar bir köşeye sıkıştırma derdinde ve Çin de güçlendikçe aslında büyük kıyamet iki kutup arasında cereyan etmekte. Dediğiniz gibi, bunların her birini söylediğimiz zaman, gündeme getirdiğimiz zaman da ben her zaman şunun altını çizdim: Biz ne kadar Asya'yla ilişkilerimizi güçlü ve sağlam bir şekilde getirirsek bunun Avrupa Birliğine de yansımaları müspet anlamda olacaktır çünkü biz ne zaman güçlendik gerek bölgemizde gerek globalde, ne kadar dişimizi gösterdik, ne kadar güçlü olduk, o zaman Avrupa Birliğiyle her zaman bir masaya oturma şansı elde ettik.

Avrupa Birliğinin çifte standardını biliyoruz, ikiyüzlüğünü biliyoruz; sizler, çok değerli diplomatlarımız zaten gittikleri zaman oradaki muhataplarıyla bunları görüşüyorlar. Ne zaman biz "Şanghay İşbirliği Örgütü" dedik... İşte şu an diyalog partneriyiz. "Gözlemci üye olalım." dediğimiz zaman bile "Ya, nereye gidiyorsunuz, gelin bir oturup konuşalım." demeye başladılar. Buradan şunu görüyoruz: Biz, kendi bölgemizle ve Asya'yla ilişkilerimizi -ki şu an gerek Çin olsun gerek Kore olsun gerek Japonya olsun gerek Hindistan olsun, bu önemli ülkelerle olan ilişkilerimizi- daha ileri götürdüğümüz zaman ben inanıyorum ki Avrupa Birliğine olan etkileri de çok iyi olacaktır.

Şunu da göz ardı etmemek lazım -Cengiz Bey'e o konuda katılıyorum- Avrupa Birliği bizim için hâlâ çok büyük bir çıpadır, gerek beşerî değerler gerek medeni değerler üzerinden biz hâlâ onun peşinde koşmalıyız, onun hâlâ kapısını çalmalıyız, bunda hiçbir beis yok ama bu demek değil ki diğer coğrafyalarla ilişkilerimizi ihmal edelim veya orada etkin olmayalım.

İkinci bir husus: Az önce arkadaşlarımız da hani "Siyasi bir mecraya gelmesin." denip de "Ya, biz siyasetçiyiz…" Evet, siz siyasetçisiniz, biz de siyasetçiyiz ama muhataplarınız bu konuda size cevap verebilecek siyasi ölçütleri haiz olmadıkları için, yetkileri olmadıkları için onları da biz köşeye sıkıştırmış oluyoruz.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Siyaset yapıyorlar.

ABDULKADİR EMİN ÖNEN (Şanlıurfa) – Ben onların da adına söylemiş oluyorum, onları da böyle zor bir durumda bırakmamamız gerekiyor; bizler her zaman tartışabiliriz sonuna kadar.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Büyükelçi olarak…

ABDULKADİR EMİN ÖNEN (Şanlıurfa) – Son olarak şunu da söyleyeyim: Sayın Namık Bey'i ben de çok yakından tanırım, çok eski de bir hukukumuz vardır, kendisini de çok severim ama az önce söylediğiniz örnek… Namık Tan şu an büyükelçi değil, Dışişleri Bakanlığını temsil etmiyor ve herhangi bir şekilde diğer diplomatlarımızın adına konuşacak, karar verecek bir noktada değil; temsilcisi olduğu parti adına konuşabilir, o kadar. O yüzden hani bir kriter değil Namık Bey'in ona karşı çıkması, karşı çıkmaması; öyle bir durum yok.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Milletvekili olarak söyledim.

ABDULKADİR EMİN ÖNEN (Şanlıurfa) – İşte, onu diyorum yani onu bir kriter olarak söylediğiniz için, bence o doğru değil.

Tekrardan konumuza dönersek, katıldığınız için çok teşekkür ediyoruz, ağzınıza sağlık, çok sağ olun.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Teşekkür ederim Sayın Vekilim.

Sayın Başkan, bir milletvekilimiz daha önce söz istemişti.

Buyurun.

YÜKSEL TAŞKIN (İzmir) – Şimdi, burada Başkanımız da açılışta ifade özgürlüğüne vurgu yaptı, "Gerektiğinde saatlerce konuşmak…" dedi, ben de Meclisteki bir konuşmamda "Bizler de ülkemizi en az sizin kadar seviyoruz." deme ihtiyacı duydum yani bir kere birbirimizi hani bu anlamda tanımamız, tam olarak anlamamız gerekiyor; bu Parlamentodaki bütün partiler ülke yararını düşünen partiler, hani bunu söyleyecek… Konuşurken kullandığım bir kelime üzerinden "Linç yer miyim acaba?" kaygıları duymamamız lazım.

Bakın, hemen hemen her parti –hemen hemen her parti diyorum, dikkat edin- trol orduları falan besliyor artık ve bunun üzerinden entelektüel hayatı çoraklaştırdılar, "akademisyen" veya "entelektüel" diye bir kategori kalmadı arkadaşlar.

Bunu ben de uzatmamaya çalışacağım. Sizin verdiğiniz bilgiler çok kıymetli, birikiminizi anlıyoruz, stratejik hedef olarak koyduğunuz şeye çok gönülden inanıyoruz. Cumhuriyet Halk Partisi her Avrupa Birliği heyetiyle görüştüğünde fasılların açılması ısrarında bulunuyor, ısrar ediyor her konuda. Hani, tırnak içinde "Parti Avrupa heyeti görünce şikâyetçi olur." falan filan, buraları aşalım arkadaşlar, böyle popülist şeyleri. Ama ben söylem ve eylem arasında uyumsuzluk görüyorum yani stratejik hedefimiz buysa…

Vekilim "Asya'yla ilişkiler kuvvetlenmeli." diyor, çok aktörlü, çok kutuplu bir dünyada çok haklısınız ama ya, bin kilometrenin üzerinde bir sınırımız var... Şöyle söyleyeyim: Tamam, Suriye iç savaşında güvenlikçi bir yere savrulmak kaçınılmaz gibi, anlıyorum, oraya kadar anlıyorum ama bugün hâlâ güvenlikçi bir dille kendi güney sınırımıza yaklaşınca kendi ayağımıza sıktığımızı ben düşünüyorum. Neden? Şöyle yapalım: Biz sınır ötemizdeki halklarla… Bakın, hemen Kürtler akla geliyor, hâlbuki ben bütün orada yerleşik halklardan bahsediyorum; Araplar, Türkmenler, Kürtler, onlarla barış üzerinden bir yoğunluk yakalarsak aslında Avrupa Birliği anlamında kuvvetimiz artacak.

Şimdi, bizim şu anda sıkıştırıldığımız yer… Bakan Yardımcısı oldukça ekonomistik bir dil kullanıyor; tamam, onu da anlarım ama bakın, benim yorumum sizin söylediklerinize karşı, ben 100 bin ihracatçımızın ne kadar başarılı olduğunu da kabul ediyorum ama şöyle bir şey var: Bizi göç konusunda kayıt dışına itiyorlar, ondan sonra ekonomi konusunda kayıt dışına itiyorlar ve güvenlik konusunda da Avrupa, kendi güvenliğini bizim sınırlarımızda, maliyetini bize yükleyerek, Türkiye'yi böyle bir enformaliteye doğru itiyorlar. Mesela bizim bunun karşısında şunu söyleyebilmemiz gerekiyordu... Geri kabul anlaşması bence bu anlamda çok sorunlu. Avrupa ülkelerinin de, arkadaşlar, mülteci kabul etmesi lazım; "sığınmacı" "mülteci" "göçmen" hangi kavramsa. Yani öyle bir şey ki "Biz onları Suriye'ye gönderebilir miyiz, gönderemez miyiz?" tartışmaları birdenbire zemin kaybetti. Neden? Avrupa'da yani orada da emeğe ihtiyaç var vesaire.

Şimdi, bunu söyleyemediğimiz zaman şöyle bir şey oluyor: Türkiye duvar ve tampon ülke oluyor, transit ülke olmaktan vazgeçiyor ve bunların entegrasyonu bir maliyet. Bir de şimdi, bu yüzde 6-7 nüfusu entegre etmek -"sosyal uyum" kavramı kullanılıyor- bizi ekstradan güvenlikçi hâle getiriyor; arkadaşlar, yani bunun da güvenlik maliyetini bize yüklüyorlar. Dolayısıyla benim bütün kaygım burada strateji ile bu mevzuların çelişmesi.

Bir de şunu söyleyeceğim ben: "Her ülke demokrasiyle refah üretir." teorisi maalesef doğru değil; Çin veya Rusya farklı olabilir ama Türkiye demokrasi olunca refah üretebilecek bir ülkedir. Yani bunu görürsek, eğer Türkiye'nin demokratikleşmesi ve hukuk devleti yolunda adım atmasının aynı zamanda refah üreteceğini görürsek stratejimizi buradan bütünlememiz gerekiyor.

Başkanım Meclis İçtüzüğünden bahsetti. Küçük bir şey söyleyeyim yani hani muhalefet vekili olmanın nasıl bir şey olduğuna dair. Önerge veriyoruz, reddediliyor, değil mi? Akşam uluslararası anlaşmalar konuşulurken ben yine aynı konuşmayı yapıyorum, hâlbuki önergem kabul edilse gündüz konuşsam gibi gibi... Yani bunları kuvvetlendirmek, demokrasiyi kuvvetlendirmek refahı kuvvetlendirecek Türkiye'de. Bu strateji eğer hepimizin stratejisiyse buralar eksik arkadaşlar. Yani mesela ben Osman Kavala'yı tanıyorum şahsen, bu kadar şeytanlaştırılan birisi. Düşmanımın başına gelmesin yani arkadaşlar, düşmanımın başına gelmesin. Bir de ne oluyor? Avrupa aşırı sağının eline malzemeyi veriyoruz arkadaşlar, adamlar bahane arıyor zaten. İki tane fırça darbesiyle düzeltebileceğimiz şeylerle ayağımıza ateş edip duruyoruz. Dolayısıyla, klasik…

Bakın, hâlâ aynı şablondan gitmiyorum, Çin veya Rusya farklı olabilir. Türkiye, hukuk devletini tamir etmezse, demokrasisini güçlendirmezse refah üretemeyecek. Buradan stratejiyi pekiştirirsek Meclis olarak o zaman mesela sanki çok daha tutarlı bir yerdeymişiz gibi bir algı oluşuyor.

Hani ben de uzatmak istemiyorum, sizin sunumlarınız… Yani hani süre tahdidi "Şu kadar süremiz var." denmediği için biz de biraz rahat konuşuyoruz ama baştan planladığımızda sizin sunumlarınızın bizim yüzümüzden yapılamaması gibi bir şey olacaksa ondan da hoşnut olmayız.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Teşekkür ederim Sayın Milletvekili.

Buyurun Sayın Başkanım.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Şimdi, aslında öncelikle size teşekkür ediyorum Sayın Başkanım çünkü geçtiğimiz dönem yaz tatiline girmeden önce Avrupa Birliği Büyükelçimizi dinleme yönünde bir çağrımız olmuştu, o çağrımızı yanıtsız bırakmadınız. Sayın Bakan Yardımcımızın bugün bize yaptığı sunumdan dolayı özellikle teşekkür ediyorum; başta Başkanıma, sizlere de hoş geldiniz diyorum.

Şimdi, ben konuşmalarınızdan birkaç notla hani sorularımı yöneltmek istiyorum. Şimdi, dediniz ki: "Avrupa Birliği ikiyüzlü." Biz ne kadar ikiyüzlüyüz, onu da bence tartıya koymamız gerekir, biz ne kadar samimiyiz ya da? Şimdi, baktığınız zaman biz işte, Sayın Başkanla Avrupa Birliği parlamenterlerini ziyaret ettik ve o ziyaretimizde 13 görüşme yaptık değil mi Sayın Başkanım? 13 görüşmeyi yaptık ve o 13 görüşmede üç aşağı beş yukarı bize yöneltilen sorular ya da eleştiriler hemen hemen aynıydı ve bizim işte, demokrasi, ifade özgürlükleri, Osman Kavala, Selahattin Demirtaş kararları önlerimize konuldu. Hepsinin verdiği önergelerde hemen hemen benzer içerikler vardı; ama bazılarında çok haksız olduklarını gördük ama sonuçta bizi bağlayan uluslararası sorumluluklarımız var, işte, Avrupa Konseyinin üyesi olmamız gibi. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarını, anayasal olarak hukukun üstünlüğünü kabul edecek, varsayacak olursak uygulamamız gerekiyor. Şimdi, burada biz ne kadar Avrupa Birliğine girmek istiyoruz? Ben mesela 2016 yılını, özellikle siz… Önce bunu sormak istiyorum: Biz ne kadar samimiyiz? Gerçekten siz Dışişleri olarak Avrupa Birliğine girmek istiyor musunuz? Onu bir kere kenara koymamız gerekiyor.

İkinci sorum: Siz 2016 yılını işaret ettiniz ve FETÖ olaylarıyla, işte darbeyle bağlantılandırdınız ama orada aslında tüm dünyada bir gelişmenin olduğunu göz ardı ediyoruz bence; o da şu: Sadece Türkiye için söylemiyorum, tüm ülkelerde sorunları örtbas etmek için dış politikayı iç politikada işte, tabanlarını bir arada tutmak, konsolide etmek için kullanan bir sistem ortaya çıktı aslında. Tabii, Türkiye'de bu, 2016 yılından sonra… Aslında 96'da başlandı hatta 99'da koalisyon hükûmetiyle -biliyorsunuz, en temel değişiklikler o dönem yapıldı, 99 yıllarında yapıldı- başlandı, 2002 yılında AK PARTİ iktidara geldiğinde de o süreç devam ettirildi; ta ki işte 2012'li yıllara kadar diyelim, hadi 2015 ya da 2016 diyorsunuz, oradan sonra aslında bir farklılaşma oldu. Biraz önce Sayın Cengiz Çandar

Vekilimiz söyledi, işte, sizlerin aslında "monşer" diye tabir ettiği ama eski büyükelçilik adabına, Dışişlerinin adabına uygun yetişmiş büyükelçiler gerçekten dış politikayı hiçbir zaman iç politikaya alet etmediler ve atamalarında da bu ön plandaydı. Aslında, Vekilimiz ne kadar nazik bir mesaj paylaşmış, kendi içinden geldiği yapıyı da koruyarak bir mesaj paylaşmış. Dolayısıyla, Vekilimiz burada yok şu anda ama ben onun adına bir şey söylemek zorunda hissettim sizin söylediklerinize binaen, kusura bakmayın. Dolayısıyla, o gelenek bozuldu.

Şimdi, Başkanım "Siyasetçi değiller." dedi ama ben görüyorum ki aslında bürokrat olarak çok da ciddi siyaset yapıyorsunuz, yapmak zorunda kalıyorsunuz ya da. İşte, zaten bizim hani belki dış ve iç politikadaki ikiyüzlülüğümüzü de bu oluşturuyor yani sizin bu sıkışmışlığınızdan olduğunu düşünüyorum. Siz bunu hissediyor musunuz? Mesela, nelerde… İşte, Filistin-İsrail konusunda hissediyoruz biz bunu. Yani şimdi, hani oyuncu olamıyoruz hiçbir zaman, figüran olarak kalıyoruz Türkiye olarak bu konuda. İşte, "mış" gibi yapıyoruz, Filistin'e sahte gözyaşları döküyoruz ama İsrail'le kapalı kapılar ardında iş birliğimizden geri durmuyoruz. Neredeyse büyükelçi kendi gitmese biz göndermeyecektik tabii ki. Yani bizim de hani bir samimiyetimizi sorgulamamız gerekiyor.

Şimdi, mesela, gayet güzel söylediniz, tabii ki dijital dönüşüm, sınırda karbon mekanizması… Ama şimdi, bakın, hâlâ termik santralleri çalıştırıyoruz burada. İşte, 2053'e bir hedef konuldu, 2050 sıfır emisyonunun ötesine bir 2053 hedefi konuldu. Şimdi, biz gerçekten bunda da samimi miyiz, bunu da ortaya koymamız gerekiyor bizim. İklim yasası, siz Meclise attınız topu, biz yıllardır bekliyoruz iklim yasası gelecek, su yasası gelecek diye ama onun sıkışmışlığında Avrupa'ya, ihracatımızın yüzde 60'a yakınını Avrupa Birliği ülkelerine yapıyoruz. Şimdi, siz çok güzel -hani dijital dönüşümden ya da Avrupa Yeşil Mutabakatı'ndan- Gaziantep'ten uçaktan gördüklerinizi anlattınız bize; tabii ki bunlar gurur verici gelişmeler. Ama öbür tarafta, işte, bacasız çalışan termik santraller, hâlâ kömür çıkarma ısrarımız, Paris İklim Anlaşması'nı onaylamamıza karşın hani gereklerini yerine getirmememiz… Bugün, işte, siz Çin'den söz ettiniz kömür çıkarıyor diye ama öbür tarafta, bakın, Rusya, Ukrayna ve Türkiye'nin salımlarının Avrupa Birliğinin salımlarından yüksek olduğuyla ilgili raporlar var. Dolayısıyla, tüm bunları yaparken hani biz ne kadar samimiyiz, onu değerlendirmemiz gerekiyor.

Bir de diğer, üçüncü soru olarak şunu sormak istiyorum: Siz de söz ettiniz, Josep Borrell'in hazırlamakta olduğu raporla ilgili basına farklı haberler yansıyor biliyorsunuz, işte, alternatif modeller üzerinde görüşmeler yapıldığıyla ilgili. Basına yansıyan bu iddialar doğru mu? İşte, doğruysa hani Bakanlığınızın ya da siyasi iktidarın bu konudaki tutumları nelerdir? Bunları özellikle öğrenmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Buyurun Sayın Rızvanoğlu.

EVRİM RIZVANOĞLU (İstanbul) – Ben de çok teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Bakanıma, kıymetli heyete çok teşekkür ederim.

Avrupa Birliğine uyum, Yeşil Mutabakat, kurumlara karbon vergisi konularından bahsettik, ben biraz konunun o tarafında merakımı gidermek istiyorum. Bu süreçte iklim diplomasisi anlamında nasıl bir süreç yürütüyoruz Avrupa Birliğiyle? Ve ilaveten de bu uyumla ilgili finansman desteği anlamında bir iş birliği içinde miyiz Avrupa Birliğiyle? Çünkü sizin bahsettiğiniz, ihracatımızın yüzde 46'sı ve tabii ki ilerleyen dönemde, özellikle kalkınma planında da yer alan ikiz dönüşüm; bu süreçler içinde ben bu iklim diplomasisi boyutunu öğrenmek istiyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Bakanım.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Bizim için de tabii çok öğretici oluyor bu tartışmalar ama Sayın Çandar "Strateji ve jeostratejimiz üzerinde durdunuz." dedi, Sayın Vekilim de "ekonomist" dedi, ben de dedim ki o zaman demek ki gene de dengeli bir konuşma yapmışım çünkü bir Vekilimiz "Jeostratejiden bahsettiniz, ona ağırlık verdiniz." dedi, diğeri "Ekonomist gibi anlattınız." deyince demek orta bir yerde…

YÜKSEL TAŞKIN (İzmir) – "Ekonomist" bakış açısı doğru ama demokrasi olmadan refah üretemeyiz demek için bunu söyledim.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Evet ama demek ki oralara da bir dokunmuşum, o açıdan ben de biraz daha gönlümü rahatlattım diyeyim.

Ben yanlış söylemiş olabilirim, ben "çifte standart" dedim ama "ikiyüzlülük" demedim diye hatırlıyorum. Şurada şunu çok samimi bir şekilde, bu samimi ortamda…

Sayın Vekilim, 2015'te de Türkiye'nin sorunları vardı -demokrasi- Avrupa Birliği nezdinde fakat bizimle 18 Mart Mutabakatı'nı yaptılar ve "Fasılları açacağız." dediler. Hani, siyasete atıfta bulunduğumu belki de şeyden düşündünüz ama 15 Temmuz 2016'dan sonra her şeyi bloke ettikleri için Türkiye'de olağanüstü hâl ilan edildiğinden dolayı, onu demek zorunda kaldım. Çünkü aynı şeyleri Almanya da yaşasa Fransa da yaşasa… Görüyorsunuz daha en ufak bir şeyde bile -o sarı yeleklilerde bile- nasıl oluyor veyahut da işte, bir maç sonrası Belçika'da olanlarda nasıl önlemler alınıyor? Demek istediğim, aslında vurgulamak istediğim o idi; 2015'teki Türkiye ile 2016'daki Türkiye arasındaki farkı vurgulama açısından Avrupa nezdinde çünkü 2015'te fasıl açmakta bir beis görmediler ve 2016'nın 18 Martında Türkiye'yle fasıl açabiliyorlardı yani çifte standarttan kastım bu.

Ama biz bütün bunları derken Avrupa Birliği üyeliği tamamen bizim stratejik önceliğimizdir, burada Dışişleri Bakanlığının ya da en üst düzeyde farklı bir yaklaşım yoktur. En ufak farklı bir yaklaşımda da biz hemen onu en olumlu şekilde yürütmeye çalışıyoruz. Alternatif senaryolar bizim için senaryo değildir çünkü yine konuşmamda vurguladığım üzere, ahde vefa ilişkisi var. Çünkü başka bir senaryoya geçtiğimizde Kıbrıs meselesini kenara atmayacaklar, başka konular yine ön plana çıkmamazlık etmeyecek. Ondan dolayı biz adaylık sürecimizi gerektiği gibi yürütme aşamasındayız ama bu 2016'dan beri kopma noktasına gelen ilişkileri sonlandırma kararları almak üzere oyların yapıldığı dönemlerden sonra yine bir filizlenmeyle ilişkileri bu dijital dönüşüm, yeşil dönüşüm üzerinden belli bir yere getiriyoruz.

İklim diplomasimiz de şöyle: Yine, 15 Temmuz 2019 kararları arasında bütün yüksek düzeyli diyalogların durdurulması mevcuttu. Bu yüksek düzey diyaloglar, ticaret diyaloğu, ulaştırma diyaloğu ve diğer konular idi. Orada akılcı bir yaklaşım olduğunu düşündüğüm şekilde… Aslında bütün bunların ortak kesişimi iklim konusu çünkü bu Yeşil Mutabakat ve dijital gündem bir iklim konusu değil, tamamen bir büyüme stratejisi. Çin'in gümbür gümbür geldiği, ABD'nin, Avrupa Birliğinin yatırımlarını çekmek istediği, 364 milyar dolarlık yeni bir düzen kurup da teknolojiyi Avrupa'dan almak istediği bir dönemde bu bir büyüme stratejisi ve biz yüksek düzeyli iklim diyaloğuna başladık. Bu iklim diyaloğu sırasında Avrupa Birliğinin bize dediği şuydu: "Biz sizinle bu diyaloğu yürütürüz, çalışma grupları da kurarız ama Paris Anlaşması'nı…" Timmermans şu anda yanılmıyorsam Hollanda'da aday; Türkiye'yi çok iyi bilen, sizin de tanıdığınız, yetkin bir politikacı. O bize "Eğer Türkiye bu büyüme stratejisinde ciddiyse Paris Anlaşması'nın onaylanması gerekiyor; o olmadan Türkiye'yle sınırda karbon ve iklim düzenlemeleri konusunda çalışma grupları kuramayız." diye söyledi. O zaman Daimî Temsilciydim. Biz

Paris Anlaşması'nı onayladığımız günün ertesinde Timmermans mektup yolladı "Çalışma gruplarını kuralım." diye. Yani yeniden böyle bir neşet etmeye çalışıyoruz. Burada hani hakikaten benim için… Ben Türk diplomatıyım ve Türkiye'nin öncelikleri önemli. Avrupa Birliğinin çifte standartlarıyla da gerekli mücadeleyi yaparız ama öbür taraftan da belli bir yerde -işte, Sayın Büyükelçim, Sayın Vekilim de söyledi- bugün ben bir Asya diplomatıyla görüştüğümde benim hissettirdiğim ağırlıktan bir kat daha fazla bir görüntü verdiğimi hissediyorum; o, benim cebimdeki üyelik kartı. Çünkü bugün Hyundai, LG gelip Türkiye'de… İşte, Hyundai elektrikli araç üretmek istediğinde veya LG Ford'la Ankara'da akü fabrikası kurmak istediğinde Türkiye'nin AB'yle sürecine bakıyor, biz bu süreci bu yüzden de canlı tutmak istiyoruz.

Sayın Büyükelçimin dediği çok doğru tecrübesiyle -hani buradan ona iltifat etmek için demiyorum- bir fermuar stratejisi var; bizim Avrupa Birliğiyle ilişkilerimiz ilerledikçe diğer ülkelerin, Körfez ülkelerinin, Orta Asya ülkelerinin, Kazakistan'ın, Özbekistan'ın Türkiye'ye ilgisi artıyor, Çin'in ilgisi artıyor, Japonya'nın, Güney Kore'nin… Bizim onlarla ilişkilerimiz ilerledikçe Avrupa Birliğinin bize ilgisi artıyor. Şimdi, biz bunu yürütebilecek kapasitede bir devletiz ve bunu yürütürken de sayın vekilimin hani benim böyle burada çok teknik konulara girmediğim kısmından da hareketle, biraz da teknik kısımlarını Sayın Genel Müdürümüz anlatsın. Bütün bu projelerin hepsi ve yeni Avrupa programlarını da ve bu iklim konusundaki gelişme ve dijitalleşme üzerinden katılımımızı bu yıl arttırdık. Yani bu yıl bir dönüşüm yılı oldu. Önümüzdeki yıl Avrupa Parlamentosunda seçimler var ama bu dönüşüm sırasında biz bu projeleri götürerek, bu programları ileriye taşıyarak gideceğiz

İklim konusunda ve diğer konuda da -yine Sayın Genel Müdürüm bilgi verecektir- Türkiye Yatırım Platformunu kurduk. Yani eğer yeşil dönüşüm ve dijitalle bağlantılı projeler olursa onlara kaynak bulmak üzere belli miktarda, şu anda Avrupa Birliğiyle -yine bu dönemde, Varhelyi'nin geldiği, eylülde yaptığı ziyaret sonrasında- iş birliğimizi daha da ileri taşıyacak bir platform kurduk. Biz burada bütün bu tıkanıklıklara rağmen acaba nasıl, nerelerden akabiliriz cıva taktiğiyle, ona bakıyoruz. Mümkün mertebe de bu konuları siyasileştirmeden gidiyoruz.

Benim bu söylediklerimden sonra Genel Müdürümüzün biraz daha teknik konulara izninizle girmesini isteyeceğim.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Buyurun efendim.

AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI MALİ İŞBİRLİĞİ VE PROJE UYGULAMA GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT ÖZCAN – Sayın Başkan, çok değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bizim görevimiz Genel Müdürlük olarak Türkiye'ye sağlanan Avrupa Birliği mali yardımlarının koordinasyonunu yapmak ve mali yardımların en etkin ve verimli şekilde ülkemizde kullanılmasını sağlamak.

Sayın Bakan Yardımcımız ifade ettiler, AB sürecimizin en teknik boyutu, tüm müzakere süreçlerinde yaşanan tıkanmalara rağmen aynı zamanda da en işlevsel boyutu. Mali iş birliği süreci hâlen bütün bu sorunlara rağmen devam etmekte. Biz 1999 yılında Helsinki'de aday ülke olarak kabul edildikten sonra katılım öncesi mali yardım ve Avrupa Birliği programlarını kullanmaya hak kazandık ve bu anlamda da çalışmaları sürdürüyoruz. 2002 yılında fiilen Türkiye bu kaynakları kullanmaya başladı ve programlara dâhil olmaya başladı. 2002-2020 döneminde "katılım öncesi mali yardım" adını verdiğimiz Türkiye'ye sağlanan ve hibe niteliğindeki destekler 9,2 milyar euroluk bir kaynağa tekabül ediyor yani 2002-2020 döneminde 9,2 milyar euroluk bir hibe kaynağını kullanmışız. Bunun içerisinde çevre atık yönetiminden iklimle ilgili konulara, ulaştırmadan rekabetçiliğe, tarımından sınır yönetimi veya iç işleri gibi aklınıza gelebilecek çok farklı alanlarda yüzlerce projenin uygulandığını, sahada

da ticaret odaları, üniversiteler, yerel yönetimler, valilikler, kaymakamlıklar, belediyeler tarafından da binlerce farklı projenin hayata geçirildiğini söyleyebiliriz. Şu anda da bu kaynakların üçüncü dönemindeyiz, bizim kısa adıyla "IPA" dediğimiz katılım öncesi mali yardımın üçüncü dönemindeyiz 2021-2027 döneminde. Tabii, müzakerelerde yaşanan bu tıkanıklık mali yardımlara da biraz yansımış durumda, rakamların azaldığını söyleyebiliriz. Yıllık ortalama 2002-2020 dönemine baktığımızda yaklaşık 600 küsur milyon euroluk bir kaynak kullanıyoruz. Bu rakam 2021-2023 döneminde ortalama 220 milyon euroya ya da 230 milyon euroya düşmüş durumda, Türkiye'ye sağlanan yıllık tahsisatlar. Şu anda 2021'de 218 milyon euroluk, 2022'de 222 milyon euroluk, 2023'te de 244 milyon euroluk bir paket oluşturduk Avrupa Birliği kaynaklarından. Yaklaşık 60 projeye tekabül ediyor bu. Bunun da yüzde 60-70 arasındaki rakamı tamamen iklim odaklı. Dolayısıyla yüzde 60-70 -yani ortalama 65 diyebiliriz- Yeşil Mutabakat sürecini destekleyecek; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığımızın, Tarım ve Orman Bakanlığımızın, Enerji Bakanlığımızın bu alanlardaki mevzuat uyumlarını, bu alanlarda AB'nin yaptığı reformları destekleyecek projelere karşılık geliyor; bunu ifade edebiliriz.

Bunun yanında, Sayın Bakanımız da ifade ettiler, hibe niteliğinde sağlanan bu desteklerdeki azalma elbette Türkiye'nin ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzak. O yüzden 2021-2027 dönemine girdiğimizde "Biz bu kaynakları nasıl artırabiliriz?" diye AB'yle müzakere ederken "Türkiye Yatırım Platformu" adı altında bir mekanizma ortaya koyduk karşılıklı olarak. Bu mekanizmada amacımız, AB'den sağlanan hibelerle daha uzun soluklu, daha kullanılabilir kredi kaynaklarının da Türkiye'ye getirilmesi. Kredi kaynaklarının iki boyutu var; bir boyutu özel sektörün özellikle yeşil dönüşümle ilgili ihtiyacının finanse edilmesi, bir boyutu da kamu yatırımlarının finanse edilmesi. Şu anda Avrupa Komisyonuyla birlikte yaptığımız çalışmalarda 4 büyük uluslararası finans kuruluşunun -bunlar da EBRD, Avrupa Yatırım Bankası; KfW ve IFC Dünya Bankası Grubundan- 2 milyar euroluk bir taahhüdü var, kredi taahhüdü var Türkiye'ye. Bunun 400 milyon eurosu bu yerel yönetim altyapısı, özellikle Yeşil Mutabakat ve yeşil dönüşümle ilgili yerel yönetim altyapısıyla alakalı; geri kalan 1,6 milyar eurosu da özel sektörün doğrudan yeşil dönüşümle ilgili ihtiyaçlarını karşılamaya nitelikli. Şu anda bunun, portföyün içi doldurulmaya, doğru anlamda önceliklendirilmeye çalışılıyor; yoğun bir çalışma içerisindeyiz Avrupa Komisyonuyla beraber. Daha sonra, bunun altyapısı hazırlanınca da kredi olarak sahaya geçecek ama bu bir başlangıç yani daha deneme aşamasındayız. Burada montanlar ve yapı, rakam büyüyecek elbette. Baktığımızda, bu rakamlar, burada vermiş olduğum rakamlar Paris İklim Anlaşması sonrası Türkiye'ye taahhüt edilen, 3 milyar 157 milyon dolarlık, yine Dünya Bankası, EBRD, IFC ve KfW'nin Türkiye'ye sağlayacağı yeşil dönüşüm finansmanından ayrı, o ayrı bir paket, onu Hazine ve Maliye Bakanlığımız kontrol ediyor; onu da yine ben bilgi olarak size vermek isterim.

Tabii, AB'den yararlandığımız finansman paketi, sadece Türkiye'ye sağlanan, tahsis edilen hibelerden ibaret değil, aynı zamanda katılım sağladığımız programlar da var. Bu programlar ücretli programlar yani ülke olarak bizim katılım bedeli ödeyerek girdiğimiz programlar ama her ülke için böyle; Almanya da bunu öder, İtalya da öder, diğer ülkeler de katılır. Bunun içerisinde şu anda Türkiye 6 programa katılım sağlıyor. En bilineni, hepimizin belki çocuklarının da yararlandığı Erasmus Programı. Bu önemli bir program; 26,4 milyar euroluk bir bütçeye sahip. Türkiye bunun en iyi yararlanıcılarından biri. Biz 2021-2027 döneminde yaklaşık 1,2 milyar euroluk bir kaynaktan yararlanacağız Erasmus'ta. Bizim bu konudaki deneyimimiz de geçmiş dönem verilerimiz de çok kuvvetli, Türkiye önemli bir yararlanıcı bu kapsamda. Öğrenci değişiminden meslek edindirmeye, yetişkinlere destekten spora kadar altında derya deniz çok büyük bir destek alanı var.

İkinci bir program "Ufuk Avrupa" adını verdiğimiz bir teknoloji programı, inovasyon ve teknolojiye destek sağlayan bir program. Burada da 95,5 milyar euroluk bir bütçe var; biz de buna katkı veriyoruz ve projelerle de katkı alıyoruz. Koyduğumuzu aldığımız, biraz daha fazlasını aldığımız bir yapıdayız; potansiyelimiz daha yüksek, giderek trendimiz de ivmemiz de artıyor.

Bunun yanında Tek Pazar Programı, Sayın Bakan Yardımcımızın ifade ettiği Dijital Avrupa Programı, yine programa dâhil olduğumuz ve KOBİ'lere destek sağlayan "COSME" adını verdiğimiz programlar bunun içerisinde.

Tabii, bir başka dâhil olduğumuz program da yine Kahramanmaraş depremi sonrası faydasını, yararını çok gördüğümüz Sivil Koruma Mekanizması; bu da afet yönetimi konusunda ülkeler arasında iş birliğini sağlayan bir program. Bunlar da bizim ülke olarak katkı payı ödeyerek dâhil olduğumuz, projelerle bu kaynakları almaya çalıştığımız ya da aldığımız programlar. Türkiye bu programların hemen hemen çoğunda önemli bir başarı gösteriyor, kaynakları kullanmada herhangi bir sorunumuz yok.

Son bir kaynak ise sınır programları; sınır programları da AB'yle iş birliğini güçlendirdiğimiz programlar. Burada da Karadeniz havzası, Bulgaristan'la ikili ve Akdeniz havzasındaki ülkelerle iş birliğimizi geliştirdiğimiz programlar. Burada da buraya dâhil olan şehirlerimiz, bu şehirlerimizdeki kuruluşlarımız bu fonlardan yararlanabiliyorlar.

Ana çerçeve böyle; elbette Sayın Komisyonumuz ne zaman arzu ederse bunların detayları, illerimize olan faydaları, ülkemize olan faydaları, uyum süreciyle ilgili yapılan katkılarla ilgili de daha detaylı sunumları her zaman gelip sizlere arz ederiz.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Ben teşekkür ediyorum.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Sayın Başkanım, burada programların içinde yine en ağırlık verdiğimiz Erasmus. Bu, insandan insana ilişkilerde çok faydalı oluyor ve bu konu da bizim hani bütün büyükelçiliklerle ikili olarak ya da Avrupa Birliğiyle görüştüğümüz çok ağırlıklı bir program ve buraya katkımızı da gitgide artırıyoruz. Bu alanda da en baştaki ülkelerden biriyiz, Avrupa Birliğiyle ilişkiler...

Şimdi, bir de tabii sığınmacı konusu vardı. Orada da toplamda 9 milyar aldık Avrupa Birliğinden, bunu projelendirdik.

Yine, aynı şekilde değerli milletvekilimin o konuda, bir hani yeniden entegrasyon konusunda… Biz, 18 Martın 9'uncu maddesi üzerinde duruyoruz, diyoruz ki: "Bizim sizinle bu anlaşmamızda, geriye dönüşlerde destek vermeniz gerek." Geri Kabul Anlaşması'nı da durdurduk bu sizin dediğiniz, şu anda yürürlükte değil, onu işletmiyoruz. Ama sonuçta bizim…

YÜKSEL TAŞKIN (İzmir) – Bizim bu konuda sürekli böyle yapmamız lazım.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Çok doğru.

YÜKSEL TAŞKIN (İzmir) – O kadar net bir şekilde farklı partilerden arkadaşlarımız "Kardeşim, sizin taahhüdünüz var, bu yükü paylaşmadığınız zaman biz Türkiye'de zor durumda kalıyoruz…" Nasıl onlar göçmenler yüzünden aşırı sağ yükseldi diye bir argümanla yürüyorlar, bizim ülkemizde de benzer bir şey var yani bunları çok net kullanmamız gerekiyor.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Orada tabii, Avrupa Birliğinin kendi düzenlemelerine göre üçüncü bir ülkede öbür ülkenin rızası olmadan bir faaliyet gösteremiyorlar ama burada da ara formüllere bakıyoruz Birleşmiş Milletler faaliyetiyle neler olabilir veya bizim

ülkemiz üzerinden o tarafa yönelik çalışmalarda ne olur diye ama dediğiniz şekilde, hakikaten hani sizden istirhamımız, görüşmelerde o 9'uncu maddenin nasıl işletileceği 18 Mart konusunda, o da önceliklerimizden.

Sağ olun.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Sayın Başkanım…

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Evet, buyurun Sayın Vekilim.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Vekilimin bırakmış olduğu noktadan, Türkiye'nin sürekli bir "gatekeeper" olarak algılanması yani sınırı tutması gereken bir ülke olmasından ziyade, aslında stratejik bir partner dünyaya açılma noktasında; Afrika'ya ki sahildeki sıkıntıları aşma noktasında yine kilit bir ülkeden, Türkiye'den bahsediyoruz. Rusya'nın işte savaşa angaje olduğu bu dönemde, Ukrayna'ya saldırdığı bir dönemde oluşan bir vakum var Türki Cumhuriyetlerde. Yine bu vakumun Türkiye tarafından doldurulacağını söyleyen yine Avrupa Birliği yetkililerinden hareketle yani biz, meseleyi sadece "gatekeeper" meselesine indirgersek yani işte "Gelmesinler aman bu ülkeden, işte gelmesinler…" türünden bir stratejiyle götürürsek eksik yaparız diye bir itirazda bulunmak istiyorum yani bizim, sizin de bahsettiğiniz çok boyutlu bir yaklaşımla aslında Avrupa'daki önemimizin anlaşılması gerektiğine ben şahsen inanıyorum. Sadece "grain deal" diye işte tahıl anlaşmasının öneminin daha iyi anlatılması gerektiğini, Türkiye'nin milyonlarca insanı açlıktan kurtardığının altının kalın kalın çizilmesi gerektiğini ve bizim inisiyatifimizde yeryüzündeki gelişmelere müspet manada katkı sağlandığını da bir değer olarak bu tartışmalarda kullanılması gerektiğini şahsen düşünüyorum. Yani sürekli sorunu olan, sürekli problemi olan, sürekli işte sıkıntı aşması gereken bir ülke imajından ziyade, götürdüğünüz gibi çok boyutlu, çok teklifleri olan, çok imkânlar sunan ve yeryüzündeki gelişmelere bir diyeceği olan bir ülke olarak algılanmasının da aynı zamanda bu süreci hızlandıracağına dair bir kanaatim var.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Sayın Vekilim, burada beşli bir matris var; bu beşli matris şöyle: Bizim Avrupa Birliği nezdindeki girişimlerimizde de zaten bu alanda Avrupa Birliğindeki paydaşlar da görüyorlar. Bu beşli matris biraz "E=mc2" gibi bir şey; enerji, gıda, ulaşım, AR-GE ve inovasyon ve su. Şimdi bu beşli matris önümüzdeki küresel gelişmeleri belirleyecek ve bu beşli matriste de çok kuvvetliyiz ülke olarak.

Bir de dediğiniz gibi…

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Bir daha söyler misiniz.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Enerji, tarım, su, ulaştırma ve AR-GE ve inovasyon; buluşçuluk. Yani bu beşli matrisi kurmaya çalışıyoruz. Şu andaki bizim stratejimiz, önce içeride bu standartları Avrupa Birliğinin… Avrupa Birliğine girmek demek Avrupa Birliği standartlarını tutuyor olmak. Bu standartlarda üretim yaptığımızda zaten bu bahsettiğim tıkanıklıktan "Nerede kalmıştık?" diye çıkacağız ve seçim belirleme yönünde daha ağırlıklı bir pozisyonda olacağız. "Gatekeeper" değil, terminal gibiyiz. Bugün, geçen haftaki rakamlara baktığımda İstanbul Havalimanı'ndan 320 bin kişi uçmuş, uçuş sayısı 1.600 ve orada bir vali var, valiyle konuşuyorum, diyor ki: "Benim daha önce 2 valiliğimden daha büyük bir yer." Amazon Tuzla'ya lojistik merkezini taşıyor çünkü yarın öbür gün milyarlarca avronun, doların harcandığı Ukrayna'da, Türkiye'nin merkez olarak yeniden imarda bulunacağını söylüyor. Moldova Genel Müdürümüzü gelecek hafta ya da ondan sonraki hafta Moldova'ya yolluyoruz. "Aday ülke olduk. Avrupa Birliği konusunda Avrupa'yla nasıl bu programları sizin kullandığınız gibi kullanabiliriz?" diye bizden tecrübe paylaşımı istiyorlar. Romanya, şu anda, Zonguldak üzerinden Ro-Ro seferi yapmak istiyor. Onun

dışında, Litvanya'daki görüşmelerimizde, kendilerinin ürettiği çip merkezini Türkiye'de de İstanbul üzerinden "Acaba biz İstanbul'daki büyük şirketlerin temsilciliği üzerinden Irak'a, Azerbaycan'a nasıl ulaşırız?" diye bakıyorlar.

Bu sadece fiziki bir koridor değil, bağlantısallıkla fiber optik üzerinden de gittiğimiz bir koridor. İşte, dün değil, evvelsi gün Kazak Millî Günü'ydü. Kazak Büyükelçisiyle "Acaba çok fazla kişiyi ürkütmeden savaş sırasında meydana gelen boşluklarda Türkiye'yle nasıl yer alırız?" diyoruz. Avrupa Birliğinin "Doğu açılımı" olarak adlandırdığı açılımın temsilcileri sürekli bizde, ne yaptığımıza… Burada, tabii, rekabet de var böyle bir şey değil. Hani bir anda hızlı koştuğumuzda bir misina gerildiğini ve ona takılma ihtimali olduğunu da görüyoruz. Bunu yaparken de diğer muhterem vekilimin dediği gibi bütün çabamız Avrupa Birliğiyle uyumlaştırmada. Teknik olarak İGA'daki benzinin oktanının Avrupa Birliğinin koyacağı oktanla aynı olmasını sağlayarak uçuşlarımızı nasıl düzenleyeceğiz, ona bakıyoruz; bu konuda çok ciddi çalışıyoruz. Öbür taraftan, aşağıdan, yukarıdan, böyle Irak'ın Faw Limanı'ndan kurulması düşünülen demir yolunun Türkiye üzerinden geldiğinde nerelere gideceği ve bize Avrupa Birliği ülkelerinin sorduğu "Bu projede bizim yatırımcılarımız da olabilir mi, ne kadar içinde oluruz?" şeklinde. Bizim de şu andaki Avrupa Birliği ilişkilerini bir nevi yeniden imardaki önceliğimiz sakin adımlarla buralardan gitmek. Tabii ki Kıbrıs meselesi, orada taviz vermiyoruz. Pile'de 10 kilometre yolu uzatmak istedik, dört saatlik yolu kırk şeye; dünyanın olayı oldu ama ona da bir çözüm buluyoruz, onu da görüşüyoruz. Hani bizim bu yaptıklarımız, işin doğrusu; bizim devletimizin ağırlığı, özel sektörün ve kamunun iş birliği içinde akademiyle birleşerek bir müselles içinde gitmeye çalıştığımız bir matrisimiz var o beş şeyle birlikte.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Kalesi hangisi diyorsun?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY– Kalesi "ulaştırma" efendim.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Evet, Sayın Vekilim, buyurun.

MURAT CAHİD CINGI (Kayseri) – Evet, Sayın Bakanım, teşekkür ederiz izahatlardan dolayı.

3 tane soru soracağım yani kısadan uzuna doğru.

Birincisi; bizim bu son dönemde, özellikle 2016 sonrası Dışişlerimizde, Hariciyemizde ilişkiler nasıl yürüyor? Yani oradan işte, konseyden, komisyondan aranıyor muyuz veyahut heyetler gidiyor geliyor mu? Yani ilişki tamamen koptu mu yoksa sürdürülebilir bir şekilde devam ettiriyor muyuz? Gündelik hayatta ne kadar farklılaştık biz bir on sene öncesine bakarak Avrupa Birliği ilişkilerimizle alakalı olarak?

İkincisi; biliyorsunuz, bizim tezimiz, ya hep ya hiç; tam üyelik üzerine bina edilmişti şimdiye kadarki Avrupa Birliği diplomasimiz, burada bir retorik değişimimiz oldu mu? Yani ya bir oturalım; belki işte çok vitesli Avrupa'ya entegrasyon veya önce vize veya işte gümrük birliğinin daha da genişlemesi gibi bir basamak araya sıkıştırılabilir noktasına falan geldik mi? Yani bir değişim var mı orada?

Üçüncüsü de bu mültecilerle alakalı gelen yardımların; mevcut gündelik hayattaki mültecilere dağılımı nasıl oluyor? Yani bizim en çok -biliyorsunuz, özellikle iktidar milletvekillerinin- karşımıza çıkan sıkıntı "Ya, işte Suriyelilere devlet bütçeden para veriyor." vesaire. Biz bunun yurt dışı fonlardan geldiğini, Birleşmiş Milletler, AB kaynaklı geldiğini biliyoruz ama burada Avrupa Birliğinin desteği nasıl ve nasıl dağıtılıyor, nasıl etki ediyor mülteci problemine?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Sayın Vekilim, ilişkilerin tabii değişik dinamikleri oluyor, kriz olduğu zaman daha fazla temas ettiğimiz oluyor çünkü "Bir anda o krizi tırmandırmadan nasıl aşağıya alırız?" diye ama üst düzeyde işte bu bahsettiğim yüksek

düzeyli görüşmeler daha önemli. Çünkü diplomatik olarak bizim komitelerimiz var -tarım komitesi var, ulaştırma komitesi var- teknik olarak bunları yapıyoruz ama işte bir fasıl açılmadığı için 2005-2010 yılları kadar yoğun değil ama hani böyle bir diyalog eksikliği veyahut da hani böyle kapıların kapanması gibi bir durum söz konusu değil. Bilakis, artan bir diyalog da bazı alanlarda var; özellikle özel sektörün kendi gelişimleri, projeleri kapsamında benzer yapılanmalarla Avrupa içinde… Yani Avrupa Birliği sadece komisyon, konsey veya parlamento gibi değil; işte "Eurocontrol" gibi ulaşım konusunda daha artan bir bağlantımız var. Aynı şekilde, Eurochambres'da BusinessEurope'da, bu tür kurumlarda ilişkiler daha da yukarıya çıkıyor.

"Ya hep ya hiç" kısmında… Bir kere bizim o üyelik konusunda, tam üyelik konusunda herhangi bir değişimimiz yok; aslında değişimden ziyade gümrük birliğinin modernizasyonu, üyelik için hazırlık… Gümrük birliğinin tamamlanması aslında üyeliğin bir parçası; vize serbestîsi de serbest dolaşım. Aslında burada da bunlara ağırlık vermemiz olabilecek… Yani tabii ki böyle bir siyasamızı da önceliklendirerek, olabilecekleri önceliklendirme üzerinden gidiyoruz ve…

MURAT CAHİD CINGI (Kayseri) – Modernizasyonu biraz açar mısınız?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Gümrük birliğinin modernizasyonu… Bunu aslında 96'da imzaladığımızda -biraz önce de hani ya biz bunu imzaladık ama eksikleri vardı, serbest dolaşım konuları gibi- o konularda serbest ticaret anlaşmaları yapılırken bizim söz almamız konusunda, ulaşım konusunda ve önümüzdeki dönemde işte böyle ihalelerin karşılıklı izin verilmesi konusunda ve bir aşamada da tarıma da uzanacak şekilde bu konuları yapıyoruz. Ayrıca, karşılıklı yatırımların kolaylaştırılması konuları var. Bu alanlarda görüşmek üzere bir komisyonla teknik çalışmalara gitmek istiyoruz ama komisyonun dediği bu bazı… "Trade irritants" diyorlar, bu ticari engeller. Mesela, canlı hayvan konusunda onların bir kotası var gümrük birliği uyarınca ama biz bir hastalıktan dolayı onu kesmişiz. Diyor ki: "Bu hastalık bitti, bunu yeniden başlat." Traktörün motoru var, diyoruz ki: "Bu traktör bizim kendi yerli üretimimizde bazı sıkıntılar yaratabilir." O diyor ki: "Bu korumacılık." İşte oturup bunları kaldırdıktan sonra buna geçecek şekilde bir çalışma içindeyiz.

Vize serbestîsinde de vizelerin şu anda direkt kaldırılması kolay gözükmediği için… Ama vize kolaylığı sürecine de geçmiyoruz çünkü vize kolaylığı ayrı bir proses yani bir şey gibi, üyelikten vazgeçip hani imtiyazlı ortaklık gibi bir şey. Diyoruz ki: Kolaylaştıracak şekilde bir düzenleme alıp komisyon ülkelere öneride bulunsun. Nedir bu kolaylaştıracak? Orada, işte, biraz daha bu Erasmus gibi öğrencilerin gittiği konularda, iş insanlarının gittiği alanlarda, akademisyenlerin gidecekleri toplantılarda bir hızlı geçit sağlanması ve Covid'de personel sayılarını düşürmüşler; bu düşen personel sayısının artırılarak vatandaşımıza daha iyi hizmet verilmesi. Burada Lüksemburg, Macaristan, Hırvatistan ve son sıralarda yine Almanya'yla görüşmelerimiz oldu. Kadro artırmaları talebinde bulunduk, bu üç ülke arttırdı ve hemen fark etti. Macaristan daha yeni bir sisteme geçti. Dijitalleşme konusunda onlar da vizeleri daha dijital hâle getirmeye çalışıyorlar. Vakit kaybedilen bir unsur, ret vizeleri "Yeniden niye reddedildik?" diye sorulduğunda o vakit alıyor. O reddin üzerinde daha az durarak vize süreci on beş-kırk beş gün arasında sürüyor. Bu Amerika Birleşik Devletleri'nde sekiz-on ay arasında, randevu verilmesi. Bu randevu sürecini en azından hızlandırın ki burada bu kadar bekleyen öğrenciler, iş insanları veya turist olarak gidecek olanların evraklarını daha dikkatli kontrol edin diyoruz. Tabii, zaman içinde bazen o mülteci başvurularının ya da ülkemizden transit gidenlerin de başka ülkelerden, özellikle Afrika'dan gidenlerin de yarattığı bir tıkanıklık olabiliyor. Onu da aşmak üzere konuşuyoruz.

Mültecilere yardım konusunda cep harçlıklarını verdiğimiz bir sistem var Avrupa Birliği üzerinden. Genel Müdür Yardımcımız, kendisi o FRIT şeyini biraz bize anlatsın.

AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MURAT ŞEN – Sayın Başkanım, sayın vekillerim; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Çok kısaca özetlemek gerekirse şimdi, tabii, bu çok gündeme getiriliyor. Yani özellikle Avrupa Birliğinin bizi göçmenler konusunda işte bir bariyer olarak kullandığı… Biz bazen, zaman zaman şöyle şeyleri de görüyoruz: İşte, göçmenleri bize gönderdi falan gibi… Aslında çok basit olarak şunu söylemek lazım: Biz 18 Mart 2016'da AB'yle bir anlaşma yaptık. Bu anlaşma "Bire bir mekanizması" diye bir şey öngörüyordu. Yani Yunanistan bizden Yunan adalarına geçen her bir göçmen ülkemize geri gönderilmesi karşılığında bir göçmen de doğrudan Avrupa Birliği tarafından kendisine alınacaktı. Şimdi, tabii, bundaki amaç şu: Yani niye al ver yapıyoruz bunu? Bundaki amaç, tamamıyla göçmen kaçakçılarına mesaj vermek yani şu mesajı vermek: Türkiye'den Yunan adalarına göçmen kaçırmayın, kaçırırsanız geri döner. Bu mesajı verebilmekti, gerçekten o dönemde çok başarılı oldu. Yani rakam aşağı yukarı günde 10 bindi, bir anda iki haneli rakamlara düştü, başarılı oldu. Fakat yani bizim esas dikkat çekmek istediğimiz nokta şu: Bu ahlaki midir, gayriahlaki midir, çok tartışıldı; Avrupa'da da tartışıldı yani uygun bir şey midir, değil midir? Yani bizim genellikle sıkıntı duyduğumuz konu şu; bugün geldiğimiz noktada bu uygulanmıyor, 2019'da bunu durdurduk fakat sıkıntı şu: Bu uygulamaya dayanarak sanki Türkiye Avrupa'dan çok göçmen almış gibi bir izlenim var; bu kesinlikle doğru değil. Şu an için rakamlar şöyle: Bizim Avrupa'ya bu mekanizma kapsamında gönderdiğimiz göçmen sayısı 10 binin üzerinde, bizim Yunan adalarından aldığımız aşağı yukarı 1.500 civarında. Yani net rakam olarak biz Avrupa Birliğine, bize gelmiş olan sığınmacılardan çok daha fazla sayıda yasal olarak göndermiş durumdayız. Bunu özellikle söylemek istiyorum çünkü bu kamuoyunda her zaman böyle kullanılıyor. Yani biz sanki…

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Özür dilerim Genel Müdürüm, bunu bir daha söyler misiniz? Nasıl yani bize gelen göçmenden daha fazla göçmen Avrupa'ya mı geçti?

KADRİ ENİS BERBEROĞLU (İstanbul) – Hayır, Avrupa Birliği sadece bir anlaşma çerçevesinde aldı.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Evet, orada bir şey yok.

AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MURAT ŞEN – Anlaşma şöyleydi: Türkiye'den Yunan adalarına kaçak göçen kişileri bizim geri almamız karşılığında biz de aynı sayıda kişiyi yani düzensiz göçmeni Avrupa'ya gönderecektik.

MERYEM GÖKA (Konya) – Kaçak olmayanları.

AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MURAT ŞEN – Yani bu rakam itibarıyla bizim gönderdiğimiz göçmen sayısı çok daha fazla.

18 Mart Mutabakatı'nın diğer bir boyutu da -Sayın Vekilimin sorduğu- sığınmacılara sağlanan yardımdı. AB bize, Türkiye'ye, şu an için toplam üç fasılda 2016'dan beri 3+3+3= 9 milyar avro taahhüt etti. Bunun aşağı yukarı 6-7 milyar civarında da ödemesini yaptı. Yani biz zaman zaman AB'ye şöyle şikâyetlerde de bulunuyoruz: "Taahhüt ediyorsun, ödeme arkasından geliyor, yavaş ödüyorsun." diye. Aslında bunun da kısmen doğruluk payı var. Tabii, AB'de işler her zaman arzu ettiğimiz kadar hızlı gitmiyor ama şunu da kabul etmek lazım: Biz AB fonlamasından istifade eden bir ülkeyiz, geçmişte de ettik yani aday ülke olarak, şu anda da bu sistemi biliyoruz. Gerçekten AB'nin fonlama sisteminde kendi içindeki fonlamalar dâhil en hızlı davrandığı fon bu bize sağladığı sığınmacı mali imkânı. Gerçekten de yani 6-7 milyar parayı Türkiye'ye aktardı, bu önemli bir rakam. Bunun, mesela bizim "Kızılay Kartı" dediğimiz, sığınmacılara verilen yani ülkemizdeki uluslararası korumaya tabi kişilere verilen kartlar da dâhil hepsinin masrafı büyük oranda AB'den karşılanıyor.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Bu rakam sabit mi, yoksa giderek arttı mı?

AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MURAT ŞEN – Bu rakam önce 3+3=6 milyardı; 6 milyar taahhüt edilip ödemesi de yapılınca… Tabii, biz AB'ye hep şunu söylüyoruz: "Bu, bir defalık olacak bir şey değil. Yani bunlar sonuçta bir insan, bunlar bugün geldi, gitti; işte, ihtiyaçları bugüne kadar vardı, bugün itibarıyla ihtiyaçları birden ortadan kalktı olamayacağına göre bu sürecin devam etmesi lazım." Biz bunu 2016'dan beri sürekli AB'nin gündeminde tutuyoruz ve müzakere ediyoruz. En sonunda işte, 3+3'ten sonra, 3+3 milyar avrodan sonra değişik fasıllarda sağladıkları rakamlarla birlikte bu aşağı yukarı toplam 9 milyara çıktı. 2016'dan bu yana yani 2015 ortası diyelim.

KADRİ ENİS BERBEROĞLU (İstanbul) – Çok özür dilerim, sözünüzü kestim ama bu sığınmacıların maliyetinin ne kadarının Avrupa tarafından karşılandığını… Doğru anladıysam…

MURAT CAHİD CINGI (Kayseri) – Bunun Birleşmiş Milletler ayağı var, biz sadece Avrupa Birliğinin fonunu konuşuyoruz.

AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MURAT ŞEN – Yani biraz bizim boyutumuzu aşar. Ülkemizin sığınmacılara, Türkiye'deki sığınmacılara harcadığı rakam nedir, yani Dışişleri Bakanlığı olarak bizim şeyimizi aşar yani konumuz da değil ama şöyle bir şey var yani şunu çok net olarak söyleyebiliriz: Bu 9 milyar rakamı, BM dâhil herhangi bir üçüncü tarafın Türkiye'ye sağladığı maddi yardımın çok ötesinde. Yani şöyle bir sıkıntı oluyor: Biz de bunu belki yeterince anlatamıyoruz.

YÜKSEL TAŞKIN (İzmir) – 267 milyar Türk lirası değil mi? Yani yanlış mı hesaplıyorum? Böyle bakınca aslında…

MURAT CAHİD CINGI (Kayseri) – Bu mu, yardım mı?

YÜKSEL TAŞKIN (İzmir) – 3 milyar euroyu Türk parasına çevirince…

MURAT CAHİD CINGI (Kayseri) – 3x9;5 227 milyar.

AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MURAT ŞEN – Bir de şunu vurgulamak lazım yani mesela aslında BM para sahibi bir uluslararası örgüt değil yani BM projesi olarak görünen pek çok projenin arkasında da bu AB'den gelen fonlama oluyor. Dolayısıyla BM o anlamda AB'nin alternatifi değil, hiçbir ülke de üçüncü ülke de değil. Dolayısıyla bunu da kabul etmek lazım.

AB'yle göç konusunda bizim iş birliğimiz aslında bugüne kadar çok iyi gitti. AB'den beklentimiz, bunun karşılığında, bu iyi ilişkilerin karşılığında göç konusunda vize muafiyetiydi. O konuda da çalışmalarımız devam ediyor.

MURAT CAHİD CINGI (Kayseri) – Özellikle mültecilere mi dağılıyor bu gelen para?

AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MURAT ŞEN – Evet.

MURAT CAHİD CINGI (Kayseri) – Kızılay Kartı üzerinden öyle mi?

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Özür dilerim, Sayın Bakanım, bu vize muafiyetiyle alakalı şöyle bir soru var: Biliyorsunuz, 18 Mart 2016'da bir anlaşma yapıldı. Bu vize muafiyeti ne zaman kalkacaktı? Onun tarihi belli mi?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Sayın Başkanım, 72 kriter vardı orada. Biz onu karşılama…

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Ama özellikle vize hangi tarihte kalkacaktı?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Bu kriterler karşılandığında. İki taraf "Tamam, bu kriterler karşılanmıştır..." 66 tanesi karşılandı, 6 tanesi kaldı, şimdi o 6 tanesinin üzerinde çalışılıyor. İşte, bunu önümüzdeki dönem… Biz, Adalet, İçişleri, Dışişleri ve Maliye olarak bir teknik toplantı yaptık. Bu toplantının ardından Bakan düzeyinde 3-4 senaryo var. Hani, alternatif tekstler geliştiriyoruz bu kanunlarla ilgili çünkü Avrupa Birliği burada da kanunların yine Avrupa Birliği standardında olmasını istiyor. Biz bu metinleri karşılaştırıyoruz, bu metinlerin üzerinden Avrupa Birliğiyle görüşmeler yapıp, bu metinleri önce kendi içimizde uygun bulduktan sonra gideceğiz. Bu metinler 3-4 ana konuda. Bir tanesi, işte, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, öbürü Terörle Mücadele Yasası, diğeri GRECO, diğeri siyasi şeffaflık. Evet, bunların üzerinden çalışıyoruz.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Şöyle bir şey var: Sizin söylediğiniz bu 72 noktanın buluşması lazımdı, ancak böyle olduğu takdirde adımlar atılacaktı. Şimdi, vize serbestîsi de bunun içindeydi fakat vize serbestîsi için belli bir tarih verildi, ancak bu göçmenlerle alakalı mesele neredeyse yetmiş iki saat içerisinde yürürlüğe girdi ve biz yetmiş iki saat içerisinde göçmeni kontrol etmeye başladık. Oysa, bu 72 madde karşılanmadan neden böyle bir şeye gittik?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – O 72 madde bizim yükümlülüğümüz yani hani onu biz karşılamayı bekleyip gitmedik çünkü o anlaşmada vize serbestîsi maddelerden birisiydi ama vize serbestîsinin alt şartı "Türkiye'ye vize serbestîsi bu 72 kriteri sağlarsa verilecektir." şeklindeydi yani bu "Vize serbestîsi verilecek." kısmı 18 Mart 2016 mutabakatında o 72 kritere bağlıydı yani o bizim yükümlülüğümüzdeydi. 72 kriteri sağlamadan anlaşmayı imzalamamızın sebebi onun vakit alacağı içindi.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Peki, karşı taraf hiçbir kriteri yerine getirmeden biz neden bu mülteci akınını durdurduk? Bu, anlaşmanın bir parçası değil miydi? Benim sormak istediğim yer orası.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Vize için kriterlerin bizim tarafımızdan karşılanması lazımdı ama Avrupa Birliğiyle yapılan anlaşmada, mesela fasıl açılması gerekiyordu, hemen o anlaşmanın ardından Hollanda'nın başkanlığında bir fasıl açıldı. Yani diğerlerinde gümrük birliği modernizasyonu için ilk görüşmeler başladı -bu dediğimiz 18 Mart 2016'da oluyor- bu konuda çalışmalar sürüyorken -onu da bağladım, sayın vekilim gene "Siyasileştiriyor." demesin ama- 15 Temmuz 2016 olunca bütün hepsi durdu.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Doğru.

MERYEM GÖKA (Konya) – Bu konuda çok kısa bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Buyurun Sayın Vekilim.

MERYEM GÖKA (Konya) – Öncelikle bu toplantı için hem bütün vekillerimize hem de Sayın Başkanıma teşekkür ediyorum.

Ben de belki soru olarak değil ama soruya doğru geliriz. Bu "18 Mart 2016 Eu-Turkey Deal"ın öncesinde ocakta, biz de buradan bir heyetle, farklı partilerden yine vekillerle birlikte Almanya'ya gitmiştik. CDU'yla, o zaman Merkel'in partisiyle CDU genel merkezlerinde de görüşmeler yapmıştık ve o zaman da tabii, bu geri kabulle alakalı konular konuşuldu. Bütün bu vize serbestîsi, özellikle, tabii, gümrük birliğinin güncellenmesi, bizim de bu belirli kriterleri yerine getirmemizle alakalı vesaire, bu konu üzerinde çok konuşuldu ve tabii, 2015 mülteci krizi Avrupa'da yüksek bir seviyeye çıkmıştı. Türkiye'yle ilgili biz de kazan-kazan ilkesini -her zaman yaptığımız gibi- ve zaten Avrupa Birliği de bizim stratejik hedefimiz olduğu için her zaman "Biz bu konularda nasıl bir çalışma yapabiliriz?"i konuşuyor idik. Yani bu marttan önce, biz ocakta gitmiştik. Şöyle bir şey denildi o zaman bizlere de; tabii ki bu aslında Hristiyan Demokrat Partisi tarafından, CDU'dan en yüksek seviyedeki siyasilerin

bize söylediği şeydi: Türkiye ile AB konusundaki "beteiligungsprozess" dediğimiz katılım süreciyle alakalı, Almanya'nın da görevini yerine getirmediğiyle alakalı "Biz de size itiraf etmek istiyoruz ki biz bu süreci daha önce hızlandıracaktık fakat bizim yüzümüzden de bu süreç sürekli çok 'low level'da yani çok aşağı 'level'da kaldığı için, biz bunu da bir fırsat bilip bu 'Eu-Türkiye Deal' dediğimiz AB anlaşmasını, Türkiye-AB anlaşmasını, mülteci anlaşmasını imzalamak istiyoruz ve biz de çok hızlı bir şekilde Avrupa Birliği katılım müzakerelerini hızlandırmaya, bu konuda size söz veriyoruz." demişlerdi. Özellikle ilk başlanacak konular da yine, bu Avrupa Birliği gümrük birliğinin güncellenmesi ile vize serbestîsi. Tabii, bunlar hemen olabilecek ve üstünde çok daha rahat çalışabileceğimiz konular. İşte, bu geri kabul, tabii, özellikle kaçak mültecilerin gidiş gelişini durduracak bir şey. Biz, tabii, bu konuları çok da önemsedik ve şunu da söylemek istiyorum: Genel olarak, tabii, siz burada çok önemli çalışmalar yapıyorsunuz Dışişleri olarak. Tabii ki teknik konular var. Tabii ki bütün iletişim kanallarının ve diyalog kanallarının da açık olması gerekiyor. Ben son dört senede Almanya'da partimizin temsilcisi olarak da görev yaptığım için ağırlıklı olarak bu konuları, Türkiye-Almanya ilişkileri ve Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerini siyasilerle veya think-tanklerle görüşmüş biri olarak da söylüyorum. Tabii, sonuçta siyasi kararlar veriliyor yani karar verildiğinde veya acil bir durum olduğunda bunun siyaseten yolunun açılması çok mümkün. Yani o yüzden, biz -bu, stratejik hedefimizdir; daima öyle oldu, Avrupa'nın zaten bir parçasıyız- kazan-kazan ilkesi ve bizim tabii "göz hizası" dediğimiz, karşılıklı saygıya dayalı ve iş birliğine dayalı anlaşmalar çerçevesinde yürütüyoruz her şeyi. Benim bu temsilcilik sırasında da gördüğüm şey, tabii, Türkiye'nin eksen değiştirmesini de hiçbir şekilde kimsenin istemediği. "Axis shift"ten sürekli konuşuluyor ama tabii, aynı zamanda bizim de hani, kapıyı kapattığınızda veya bu tarz hareketlerle, işte tekrar fasılları açmamakla veya kapatmamakla… Hani, siz kapıyı kapattığınızda… Ve biz de tabii, zaten 360 derece bir dış politika sergiliyoruz ülkemizde. Yani "Bunun 'axis shift'e doğru belki kaymasından dolayı siz istemiyorsunuz ama bunu da siz nasıl argümanlandırıyorsunuz?" dediğimizde "Tabii, Türkiye'yi kesin olarak kaybetmek istemiyoruz." dediler. Dolayısıyla, aslında, birçok şey… En başta, tabii, bizim burada birçok teknik konular var, bunlar en önemli kısımları, bakanlarımızın vesaire yürüttükleri çalışmalar ayrıca önemli ama her şey bir siyasi karara dayanıyor yani o siyasi kararlar, o ifade özgürlüğü, insan hakları anlamında da biz her yerde onu gördük. Ben son dört sene orada olduğumda, Putin gazı kestiği andan itibaren "Bu demokrasimize bir saldırı." dediler ve sizin artık o andan itibaren Almanya'nın herhangi bir yerinde -bu Avrupa'nın diğer yerlerinde de öyle, ben Almanya'da görev yaptığım için söylüyorum- yani Rusya'yla alakalı, Putin'le alakalı olumlu herhangi bir şey söylemeniz mümkün değildi. SPD yani Sosyal Demokratlar özellikle "Nord Stream 2" dediğimiz Kuzey Akım 2'yi… Yani yapımını da bitirdiler vesaire… Bunu açmak istiyorlardı fakat en sonunda karar da verildi, Amerika da zaten daha önceleri "Bunu size açtırmayacağız" dedi. Yani ben biraz… Tabii, bu belki soruya doğru gidiyor mu bilmiyorum ama siyasi kararlar sürekli devreye girebiliyor. Şu anda da siyasi kararlar alınıyor yani bütün "uluslararası hukuk" "uluslararası insancıl hukuk" dediğimiz -"ifade özgürlüğü" diyebilirsiniz- hepsi şu anda gözümüzün önünde bir yerde, bakıyorsunuz, yok olmuş durumda. Yani bana Almanya'dan bizim arkadaşlar yazıyor. Ne biçim şekilde, vatandaşlarımızın dışında ama yurt dışı kökenli insanların… Bunlara Almanlar çoğu zaman dâhil oluyor ki birçok ülkede bu oluyor, "Pro-Palestinian demonstration" olarak sokağa da iniyorlar ama bir anda, her ne hikmetse, bütün o yasaklamalar devreye girebiliyor. Mesela, o bayrak taşıma konusunda da PKK'nın orada yasak olması da… Dolayısıyla biz çok gördük, bayraklar o anda… "Ya, biz görmedik, yapmadık, etmedik" Ama şu anda siz Filistin bayrağını hiçbir şekilde açamıyorsunuz, o kefiyeyi de hiçbir şekilde taşıyamıyorsunuz ama insanlar tabii, sokağa iniyor. Dolayısıyla bunların hepsi bir siyasi kararla alakalı bir şey, ben size yüzde yüz de katılıyorum o yüzden. Bizim temsilciliği… O zamanki çalışmalar da hani bu diyalog kanallarını açmak, daha da açmak, daha da farklılaştırmakla

alakalıydı. Ben o yüzden önemsiyorum buradaki, AB Uyum Komisyonundaki bütün arkadaşlarla birlikteki çalışmayı ve tabii, Dışişlerimizin bu konudaki değerli çalışmalarını. Tabii, belki teknik anlamdaki bu bilgilendirmeler bize çok da yardımcı olacak.

Tekrar teşekkür etmek istiyorum herkese.

Sağ olun.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Bir cümle, ek bir soru olarak…

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Buyurun Sayın Çandar.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Şunu soracaktım ben de gerçi gayet spekülatif olacak cevap, isterseniz spekülatif diye de karşılayabilirsiniz: Bu vize serbestîsi konusu -bilenler biliyor- bizim kendi yükümlülüğümüz. 72'nin 66'sı yerine gelmiş, 6 tanesi biraz okkalı tabii, Terörle Mücadele Kanunu filan gibi; zor, Türkiye'nin mevcut dengeleri, algısı açısından zor ama bizim yükümlülüğümüz, biz bunları yerine getirirsek… Sayın Başkan da tarihini soruyor "Bunu ne zaman uygulayacaklar?" diye. "Biz 6'yı uyguladık, hadi bakalım." deyince otomatikman vize serbestîsinin yürürlüğe gireceği beklenebilir. Benim soracağım -Sayın Vekilin bu açıklamasına ek olarak- spekülatif dediğim husus şu: Bu gümrük birliği modernizasyonu, baktığınız zaman son derece teknik gözüken -az önce izahatlarda da işte, yok traktör konusuydu, o konuydu, bu konuydu, kâğıt üstünde öyle gözüken- ama sizce -işin içindesiniz- yüzde ne kadarı siyasi aslında bu gümrük birliği modernizasyonunun? Yani sözünü ettiğiniz müzakereleri tamamlasak -işte traktör konusuydu, korumacılığa girer miydi, girmez miydi, şuydu buydu, bir şekilde çözüldü- fakat çözülemeyecek ve aslında blokaj teşkil eden bir siyasi taraf var mı ve bu işin yüzde kaçı gibi geliyor size?

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Teşekkür ederim.

Bir vekilimizin daha sorusu var.

Sayın Başkan, buyurun.

İSMAİL EMRAH KARAYEL (İstanbul) - Değerli Başkanım, değerli Bakan Yardımcımız, kıymetli bürokratlar; öncelikle teşekkür ediyorum bilgilendirme için. Bütün bu sorularla birlikte her şeyi hazırlamış olsak, biliyorsunuz, Avrupa Parlamentosunda onaylanması gerekiyor. Aşağı yukarı işte altı ay gibi bir süre var Avrupa Parlamentosunun seçimlerine de. Her şeyi hazırlamış olsak, bitirmiş olsak, 72 kriteri bitirmiş olsak Avrupa Parlamentosundan bu "evet" kararı çıkar mı?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Buyurun Sayın Bakan.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Teşekkürler Sayın Başkanım.

Aslında böyle 3 soru da birbiriyle birleşti; Sayın Göka'nın, Sayın Çandar'ın, Sayın Karayel'in. Sonuçta Avrupa Birliği de bir siyasi kurum ve siyasi olarak verecek bu kararları. Gümrük birliğinin içinde de bence hem iç siyasi hem dış siyasi kısımları var yani her madde aslında… Mesela -diyebilirsiniz ki- ulaşım kotalarının artırılması talebi gayet böyle teknik bir şey gibi gözüküyor ama Bulgaristan'dan ne kadar kamyonumuz geçecek, o geçiş kimin ticaretini engelleyecek, Polonya tır filosuna yansıması ne olacak? Ya, böyle orada da bir siyasi, ekonomik matrisi var ama gümrük birliğinin -asıl bu ihaleler kısmı- diğer konularında da bazı kararların ve hukuki düzenlemelerin yapılması lazım. Onların içinde de siyasi boyut var ama Sayın Göka'nın dediği gibi, mesela 2001'de Avrupa Birliğiyle bir anda ilişkilerimiz iyileşiyor çünkü 11 Eylül oluyor ve orada Türkiye'yi yanlarında tutmak istiyorlar. Biz bu kriterleri karşılasak da -Sayın Karayel'in dediği gibi- siyasi irade mevcut değilse -çünkü bir de

Konseye gitmesi gerekiyor Parlamentodan sonra- bu konuda sıkıntılar yaşanabilir fakat biz bunları karşıladığımız zaman yine ahde vefa kısmında ve hukuk kısmında biz avantajlı duruma geçiyoruz, bu da önemli bir şey yani Avrupa Birliği nezdinde.

Ben tekrar hani o çifte standarda da… Avrupa Birliğinde bununla ilgili bu standartlar olabilir ama sonuçta yine o beşli bir matristen bahsettim. Yalnız şeyi yanlış söyledim, ulaşım değil de buluşçuluk aslında kare olan çünkü inovasyon…

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) – Ben de onu tahmin ediyorum.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – O aslında. Biz bu kapasiteye geldiğimizde, zaten Avrupa Birliği onu kendisinin de buna ihtiyacı olduğu şeklinde gördüğü zaman bize yönelecek yani "Türkiye'nin ulaştığı ekonomik ve siyasi yapılanmalar tamam, biz de bu 85 milyonu bu şekilde nasıl aramızda görürüz?" diye ona bakacaklar. Bu, böyle çok hızlı geçen bir süreç de olmayabilir. Bugün İsviçre, Norveç de Avrupa Birliği sistemi içinde, EFTA ülkeleri de belli kriterlerle… Bu aşamaya gelindiğinde biz de düşüneceğiz ne yapacağımızı. Ben Filistin konusunda politikamı Avrupa Birliğiyle aynı mı tutacağım, tutmayacak mıyım? Ama Avrupa Birliği seyahatinde seyahat ve süreç seyahatin sonunda ne olacağından çok daha önemli bizim gelişimimiz açısından ve burada hiçbir şeyin raydan çıkmaması ve bizim yani Avrupa… Ben başta da vurguladım, Türk diplomatıyım, Türkiye'nin çıkarına bakarak hareket edeceğim. Ve burada evrensel standartlar -hani bizim kendimizin bu cumhuriyeti kurarken- 2'nci yüzyılda yine bize yol gösterecek standartlar şu anda Avrupa Birliğinin en azından kâğıt üzerindeki standartları. Bizde bu uyum bu şekilde, yapmak istediğimiz uyum bu. Bütün bunları yaptığımızda -mesela gümrük birliğiyle ilgili biz müktesebatı değiştirdik- o bana faydalı olacak.

KADRİ ENİS BERBEROĞLU (İstanbul) – Ondan emin miyiz? Yirmi sekiz sene önce bu gümrük birliğini açıkladığımızda, imzaladığımızda orada otomotiv sektörüyle ilgili çok ciddi tartışmalar vardı, gayet iyi siz de hatırlarsınız, ben de hatırlarım. Bugün tarım konusunda aynı tartışmalar çıkacak.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Ama…

KADRİ ENİS BERBEROĞLU (İstanbul) – Müsaade buyurun.

Yani öncelikli sektörler herhalde seçilmiştir. Bunu bizimle paylaşırsanız bir ara -şimdi için söylemiyorum- biz de ona göre konuşuruz Avrupalı muhataplarımızla. Kastım oydu yani yoksa gümrük birliğine karşı olduğum için değil.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Sayın Vekilim, tabii, tabii, modernizasyon tartışmaları o zaten. Bugün başlasak üç yıl sürecek yani orada biz yine çıkarımızı…

KADRİ ENİS BERBEROĞLU (İstanbul) – Geri besleme alıyor musunuz Türk endüstrisinden, tarım birliklerinden, şundan, bundan?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Şöyle: İşte bu bahsettiğim yine o matrisi kurarken aslında ben bunları düşünerek bahsettim.

KADRİ ENİS BERBEROĞLU (İstanbul) – Matristen anladım ben de zaten.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Çünkü şu anda tarım üretiminde ve su kaynaklarını iyi kullandığımızda, 2030 yılında, enerjiyle birlikte Avrupa'ya 10 milyon ton hidrojen üretebilecek bir kapasitedeyiz. Bugün hepimiz "drone"ları biliyoruz, insansız hava araçları, çok meşhuruz. Gebze'de zirai tarım "drone"ları üretiliyor ve bu "drone"lar yirmi dakika uçuyor. Biz bunu hidrojen tankına çevirmeye çalışıyoruz ve onu hidrojen tankına çevirdiğimizde seksen dakika uçacak ve benim tarım arazimi çok daha ileriye çıkaracak ama bunları biz belli bir Avrupa Birliği sürecine koymazsak bu hedefimiz… Dediğim gibi, nereye gideceğinizi bilmezseniz seyahat de

edemezsiniz. Bunları yaptığımızda gümrük birliği modernizasyonu tartışmalarında ön plana çıkacağız. Otomotiv sanayisinde, malumunuz, çok değişik evrilebiliyor. Şu anda isim vermem doğru mu, yanlış mı bilmiyorum ama mesela buna en çok -benim bildiğim- karşı çıkan Koç Grubu bugün Avrupa'da Whirlpool'u aldı ve şu anda Beko her yerde. Şu anda Koç Üniversitesi bu bahsettiğimiz projelerden ne kadar alıyor Sayın Genel Müdürüm?

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MALİ İŞBİRLİĞİ VE PROJE UYGULAMA GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT ÖZCAN – 30 milyon euro civarında.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Projeden 30 milyon euro para alıyor.

KADRİ ENİS BERBEROĞLU (İstanbul) – Göç İdaresi de var, onlar da alıyor galiba.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Evet.

Yani hani o dediğiniz gibi, her şey aslında siyasi bu aşamada ama biz bunu -Sayın Göka'nın dediği gibi- kendi avantajımıza çevirebilecek bir iddiadayız. Sayın Karayel'in dediği gibi, şu anda karşılansa -seçim öncesinde- hani bugün yaptık, 70 kriter çıksak Parlamentodan geçmeme olasılığı yüksek. Yeni gelen Parlamento ne olacak, onu da göreceğiz. Yeni gelen Parlamentonun çok daha vahim aşırılarla dolu bir Parlamento olma ihtimali var.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Bize onu söylediler açıkçası.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY – Evet.

Avrupa'nın da kendi gidişatını… Macaristan bambaşka bir şekilde yaklaşıyor, Polonya'da hadi biraz durumu kurtardılar son seçimle gibi gözüküyor. Avrupa Birliği de hani bize karşı blok gibi gözükebilir ama kendi içinde 27'li farklı bir yaklaşım içinde olan bir oluşum. O da evriliyor ve bu evrilme sırasında işte değişik viteslerle… Fransızlar, Almanlar yeni bir şey çıkardılar, onu da belki gelecek toplantıda tartışırız.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Çok teşekkür ederim Sayın Bakanım.

Değerli milletvekillerimiz, doğrusu sizin de anlattığınız gibi, gerçekten bu süreçte bu yürüyüş Türkiye'ye çok şey kazandırıyor; maddi boyutlarını biraz önce anlattınız, o fonlarda… Benim memleketim Van'da çok sayıda otel yapıldı, neredeyse, sadece ilçelerde değil, il merkezinde bile çok sayıda; bu -Kırsal Kalkınmanın- Avrupa Birliğinden gelen fonlarla yüzde 50, yüzde 75 civarında hibe olmak üzere önemli yatırımlar yapıldı. Biz bunun faydasını göreceğiz, görmeye devam edeceğiz; bu, bir yürüyüş.

Şimdi, Sayın Başkan sordu "Biz bütün sorumluluğumuzu yerine getirirsek üye olabilir miyiz?" diye. Seneler önce rahmetli Kamran İnan'ı davet ettiğimiz bir siyaset akademisinde hatırlıyorum, siyaset akademisinin de kurucusuyum ben, o dönemde AK PARTİ Ankara İl Başkan Vekiliydim; Sayın Çandar, Sayın Berberoğlu da bilirler o dönemleri.

KADRİ ENİS BERBEROĞLU (İstanbul) – Hatırladım.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK – Evet, o dönemde, rahmetli Kamran İnan'ın çok ulusalcı bir noktada olduğu bir dönemdi ve çok net bir şekilde -Avrupa Birliğiyle alakalı biz davet ettik ama- o kadar karamsar bir konuşma yaptı ki "Kesinlikle böyle bir şey mümkün değil." dedi. Biz de Avrupa Birliğinden, Avrupa'dan gelişi nedeniyle kendisini davet etmiştik. O dönemde biz AK PARTİ olarak, gençlik olarak Avrupa Birliğine apayrı bir perspektiften bakıyorduk. Sonrasında çay içerken "Sayın Bakanım, çok karamsardınız Avrupa Birliğiyle alakalı. Öğrencilerle konuşurken çok müdahil olmak istemedim ama çok karamsardınız." dedim ve "Delikanlı, benim tecrübelerim beni karamsar kıldı."

dedi. Dolayısıyla, maalesef Avrupa Birliğinin herkesi bu şekilde yoran bir tutumu mevcut. Hele hele Güney Kıbrıs işte bu sürece dâhil olunca çok daha zorlaştı Türkiye'nin bu yürüyüşü. Ama biz devam edeceğiz, güzel şeyler yapıyoruz, yapmaya devam edeceğiz. Bu dönem Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun, başta da konuştuğumuz gibi, çok güzel şeyler yapacağına inanıyorum.

Ben, bu duygu ve düşünceler içerisinde, sizlerin katılımı, sayın milletvekillerimizin katkıları, sizin ve ekibinizin bilgileri için çok teşekkür ediyorum.

Hepinizi saygı ve hürmetle selamlıyorum.

Toplantıyı kapatıyorum.

**Kapanma Saati: 18.03**